

XXII. ROČNÍK

Cena / 0,70 €

BIBIANA

revue

3
/ 2015

o umení pre deti a mládež

50

rokov
BIB-u

Z OBSAHU

Zuzana JAROŠOVÁ

ŽIVENÝ ENERGIOU SRDCA
(Polstoročná misia BIB-u) / 1

Dušan ROLL

„AK MY NEMÔŽEME ÍŠT VON, POZVIME
SVET K NÁM!“ / 4

MEMORANDUM

zo zasadnutia Medzinárodného
prípravného výboru pre organizovanie
BIB-u / 10

Miroslav CIPÁR

„NAŠE BIENÁLE NEMÔŽE ZANIKNÚŤ, AJ
KEBY SME VEĽMI CHCELI“ / 12

Fedor KRIŠKA

O CHLAPCOVI, ČO NAHÁŇAL MOTÝĽA / 16

Ondrej SLIACKY

ZLATÁ PANI SLOVENSKEJ ROZPRÁVKY / 20

Peter ČAČKO

SPOMIENKA NA ZALOŽENIE BIB-u / 23

Ondrej ZIMKA

KDE BOLO, TAM BOLO... / 25

Dušan KÁLLAY

V DUŠI NA CELÝ ŽIVOT / 28

Peter TVRDOŇ

IBA PRÍJEMNÉ SPOMIENKY / 35

František BLAŠKO

BOLO MI ČTOU / 37

Róbert BRUN

JEDINÝ TITUL VYDAVATELSTVA BIBART / 38

Katarína ŠEVELOVÁ

BYŤ AKO INÍ / 40

Jana KISELOVÁ-SITEKOVÁ

CHRÁŇME SI KNIHU AJ BIB / 42

Timotea VRÁBLOVÁ

MÔJ PRÍBEH / 46

Peter UCHNÁR

MÔJ VZŤAH S BIB-om / 48

Luboslav PAĽO

MOST DO FAREBNÝCH MIKROKOZMOV / 50

Martina MATLOVIČOVÁ

BUĎ JE V TOM DIEŤA ALEBO... / 54

Viera ANOŠKINOVÁ

KTO PRIPRAVOVAL BIB / 56

Marián POTROK

VÝSTAVY BIB V ZAHRANIČÍ / 57

Renáta FUČÍKOVÁ

POHLED NA BIB Z ČESKÉHO ATELIÉRU / 58

Andrej ŠVEC

BIB V DISKUSII / 61

Dušan ROLL

MOJA LÁSKA BIB / 67

SLOVENSKÍ LAUREÁTI BIB 1967 – 2013 /

69

Šéfredaktor **ONDREJ SLIACKY**

Revue Bibiana, orgán Slovenskej sekcie IBBY. Vychádza štyrikrát do roka v BIBIANE, medzinárodnom dome umenia pre deti

Adresa redakcie: BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti, Panská 41, 815 39 Bratislava, tel. 02/ 54 41 84 88; IČO 00 682 357

Obálka a typografická úprava: Dušan Babjak

Tlač: DOLIS, s. r. o., Bratislava

Rozširuje a objednávkami prijíma distribučná firma ARES, s. r. o., Banšellova 4, 821 04 Bratislava, tel. 02/ 43 41 46 65

Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľstvom pôšt č. J-243/94-P zo dňa 21. 1. 1994

MK SR EV 2974/09

Číslo je ilustrované ilustráciami slovenských laurátov BIB-u.

Ilustrácie na 1. a 4. strane obálky Dušan Kállay z knihy Alice v krajine zázrakov

Číslo vyšlo v septembri 2015

ISSN 1335-7263

Generálna komisárka BIB-u,
predsedníčka Medzinárodného komitétu BIB-u

zuzana jarošová

Živený energiou srdca

alebo

Polstoročná misia BIB-u

Ked' chodíme s výstavami víťazov Bienále ilustrácií Bratislava po rôznych kútoch sveta, mnohí sa prekvapene spytujú: Ako je možné, že taká malá krajina, ako je Slovensko, organizuje veľkolepé medzinárodné podujatie? Iní zase hovoria, že účasť na BIB-e bola pre nich najkrajším zážitkom v živote! A ďalší, že pri spomienke na Bratislavu a BIB sa im rýchlejšie rozbúcha srdce.

V čom teda spočíva príťažlivosť a mágia BIB-u?

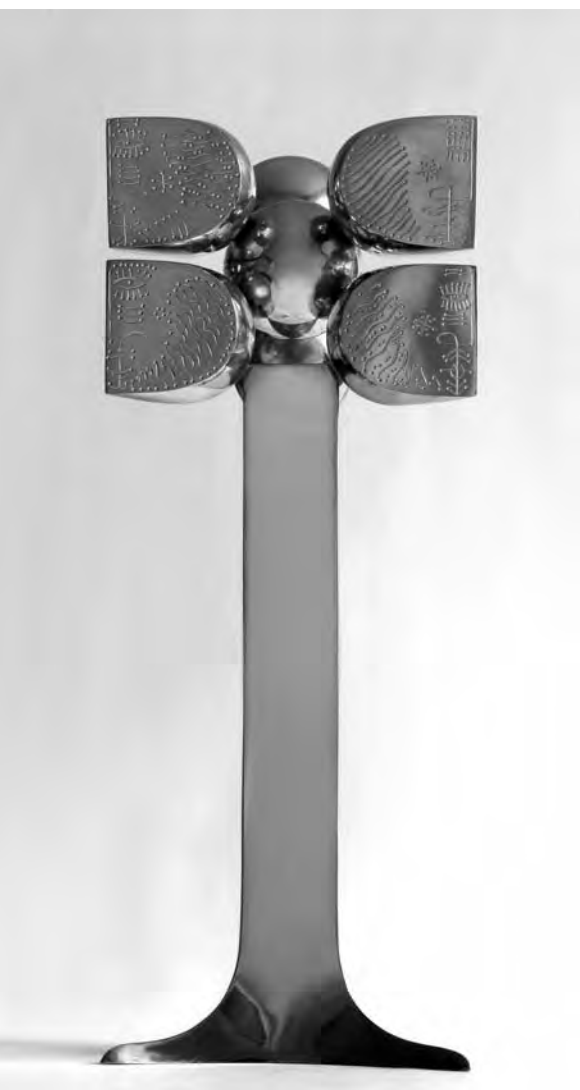
BIB má úžasnú ideu a nadčasové poslanstvo – dať deťom do rúk to najlepšie v podobe umeleckej ilustrácie detskej knižky. Čo môže byť zmyslupnejšie, ako hľadať po celom svete tie najlepšie originály ilustrácií, vystavovať ich, hodnotiť a skúmať, kam kráča ilustrácia detských kníh. Veď obrázková kniha je často prvou galériou, do ktorej dieťa vstupuje, a nie je jedno, či tam nájde kvalitné umenie alebo gýč.

Na bratislavské bienále sa vždy

vstupovalo s bázňou a pokorou, so vzrušením ako do veľkého chrámu umenia. Tu sme vždy rozopli krídla a lietali ako šarkany po oblohe fantázie. Ale BIB bol pre nás zároveň aj skutočným letom do sveta, zostal jediným oknom otvoreným dokorán do sveta výtvarného umenia. Po roku 1970 všetky medzinárodné výtvarné súťaže na Slovensku boli zrušené. BIB tíšil náš hlad po dianí vo svete, po medzinárodnej konfrontácii. Bratislavský Dom umenia bol počas BIB-u vždy miestom, kam prišiel celý svet. Preto bol BIB nielen prestížnou medzinárodnou súťažou. Stal sa fenoménom. Bol aj celonárodnou púťou za umením. Chodili naň nielen celé školy, deti, rodičia, starí rodičia, ale aj študenti výtvarných škôl, maliari, grafici, sochári, dizajnéri, architekti, fotografi, spisovatelia, divadelníci, filmári, všetci, ktorí boli zvedaví, čo sa deje za železnou oponou. V ilustráciách sa ako v kvapke vody odrážal celý šíry oceán vizuálneho umenia sveta.

Svoj prvý článok o BIB-e som napísala ako mladá novinárka, výtvar-

ná publicistka, pred vyše tridsiatimi rokmi. A neskôr desiatky ďalších článkov, recenzií, pripravila nespočetné množstvo rozhovorov, mnoho dokumentárnych filmov o BIB-e. A stále som rovnako fascinovaná dobrou aurou, nádhernou energiou a zmysluplnou misiou tohto podujatia. Aj preto som pred desiatimi rokmi prevzala žezlo od Dušana Rolla.

Grand Prix BIB

Odvážna vízia zakladateľov – „keď my nemôžeme ísť do sveta, pozvime svet k nám,“ – ako to často spomína Dušan Roll, sa vrchovato naplňovala už od roku 1967. Od začiatku sa podarilo získať podporu doma a zároveň pritiahnúť medzinárodné organizácie, UNESCO, IBBY a mnohé ďalšie, bez ktorých by BIB nemohol existovať. Svet okamžite pochopil výnimočnosť tejto koncepcie BIB-u. A bratislavská medzinárodná súťaž originálov ilustrácií, postavená mimo tlakov komerčnosti a všelijakých marketingových lobingov vydavateľov a knižných veľtrhov, je už polstoročie nekompromisným strážcom umeleckej kvality ilustrácií. Bez akýchkoľvek mimoumeleckých benefitov a kalkulácií. BIB stále zostáva azylom imaginácie a fantázie, nádherným ostrovom čistého umenia, nestráca svoju nevinnosť.

BIB postavil ilustráciu na najvyšší piedestál umenia, čo vo svete nebývalo zvykom. Za polstoročie zanechal hlbokú stopu vo svetovej ilustračnej tvorbe obrázkovej detskej knihy. Je to vskutku fascinujúci fenomén, ktorý čaká na komplexnejšie zhodnotenie. Preto sme ho vybrali aj ako tému Medzinárodného sympózia jubilejného BIB-u 2015.

Ako povedal významný taliansky teoretik detskej literatúry Livio Sossi – Bratislavské bienále ilustrácií dalo svetu veľkú lekcii o novej vizualite detskej knihy. Tak ako sa knihy pre deti ilustrovali v druhej polovici 20. storočia na Slovensku a v Čechách, nebolo dovtedy vo svete zvykom.

Ak si uvedomíme, že dosiaľ na BIB-e súťažilo vyše 70 000 originálov ilustrácií, vyše 6 500 ilustrátorov zo 103 krajín všetkých kontinentov a 8 000 kníh, je to úžasná pyramí-

da fantázie, ducha a kreativity. Na jej vrchole stoja ilustrátori ocenení na BIB-e, ktorých je dosiaľ 275. Tí inšpirovali množstvo ďalších ilustrátorov po celom svete.

Keď sme pripravovali knihu *Príbeh a spomienky na polstoročie BIB-u*, prevetrali sme všetky archívy. Prezreli stovky článkov, rozhovorov, recenzií, fotografií, prelistovali katalógy, zborníky, albumy, spomienky, korešpondenciu... Ako na filmovom páse defilovali pred nami tváre, osobnosti, milovníci krásnej obrázkovej detskej knihy, ilustrátori, členovia medzinárodných porôt, účastníci sympózií, workshopov, členovia Medzinárodného komitétu, výtvarní teoretici, kritici, publicisti, vydavateľia, organizátori, politici a mnohí iní – zo Slovenska i zo sveta. Niektorí už nie sú medzi nami. Mnohí, aj zo zakladateľskej generácie BIB-u, sú však ešte tu a do tejto knihy napísali dojímavé svedectvá.

Strom bratislavského bienále rastie ďalej, rozvetvuje sa, košatie, rodí zázračné zlaté jablká. A ako v dobrej rozprávke zasieva zrníčka krásy, fantázie a poznania do duší nás všetkých – malých i dospelých čitateľov. Preto je pre nás organizátorov poslaním, aby s novou energiou rástol k slnku, k svetlu. Živený energiou srdca a lásky k skutočnému umeniu. Veď v každom z nás sa usmieva dieťa...

Preto je pre nás poslaním a výzvou, aby BIB, živený energiou srdca, umu a lásky, naďalej rástol k slnku, k svetlu.. Aby v dnešnom svete, ktorý čoraz agresívnejšie a rafinovanejšie atakuje duchovná kríza, nekompromisne strážil vysokú úroveň ilustrácie kníh pre deti.

Poslanie Fedor Kriška

Hovorí vynikajúci výtvarník, nositeľ Ceny H. Ch. Andersena a Grand Prix BIB'83, profesor Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave Dušan Kállay:

„Ilustrátor je povinný vo svojej práci nemaľovať, neilustrovať to, čo už bolo napísané, ale naopak, musí sa stať súputníkom literárneho diela, vysloviť vlastnú výpoveď, svoje filozofické stanovisko, lebo len tak má jeho práca zmysel. Tam, kde sa spisovateľova obrazotvornosť končí, nech je opísaná v akýchkoľvek farbách, tam sa začína práca ilustrátora. A ak sa mu podarí vložiť do knihy ďalší, vlastný rozmer, potom sa jeho čin môže stať dielom. Príkladom na obhájenie tejto tézy je nielen skutočnosť, že sa svetové tituly vydávajú vždy znova a znova a prístup k ich základnému postulátu bol a bude vždy individuálny, lebo závisí od individuálneho pochopenia literárneho diela, jeho filozofie, od vzťahu k akceptácii diela osobnou citlivosťou každého ilustrátora.“

Tento obsiahlejší citát som si dovolil pripomenúť preto, že ho považujem za základný predpoklad na pochopenie špecifickej problematiky ilustrovania kníh pre deti na celom svete, čiže aj na posudzovanie autorských počínov výtvarníkov, najmä ak ide o medzinárodnú súťažnú prehliadku, akou je Bienále ilustrácií Bratislava.

Čestný predseda Medzinárodného komitétu BIB-u,
dlhoročný generálny komisár BIB-u

dušan roll

„Ak my
nemôžeme ísť von,
pozvime svet
k nám!“

Dnešná mladá generácia si neuvedomuje, že pred rokom 1989 sme žili za železnou oponou, ktorá rozdeľovala svet. Naši vydavatelia, spisovatelia, ilustrátori nemali možnosť – mimo socialistických krajín – zoznamovať sa s tým, čo sa deje v knižnej kultúre vo svete. Ani umelci zo Západu nemali veľa príležitostí prísť a spoznať, ako pracujú naši knižní tvorcovia. A tak sme si povedali: ak my nemôžeme ísť von, pozvime svet do Bratislavy. To bola základná motivácia – ukázať svetu umenie našich výtvarníkov, ilustrátorov a prostredníctvom BIB-u porovnávať ho v širokom medzinárodnom kontexte. Prirodzene, svoju úlohu zohrali aj ďalšie okolnosti. Myslím si, že to bolo najmä priaznivé prostredie vydavateľstva Mladé letá a ochota jeho pracovníkov pomáhať pri organizovaní takej akcie, akou je BIB. V tomto zmysle bolo šťastím, že vo vydavateľstve pracovali skutočné osobnos-

ti, ktoré formovali výtvarnú stránku detskej knihy. Takými boli Ladislav Nesselman, Ján Švec, František Hübel, Vladimír Machaj, Blanka Votavová a ďalší.

Na začiatku okrem myšlienky nebolo vlastne nič. Neboli kontakty, nebola ani predstava, čo by to malo byť, a už vôbec nie, s kým a akou formou takúto akciu realizovať. Začal som sa kontaktovať s ľuďmi u nás, ktorí už vtedy mali možnosť porozhliadnuť sa po svete. Svojimi skúsenosťami mi veľmi pomohol Marián Vároš, ale aj Adolf Hoffmeister a Karol Vaculík. Začal som pripravovať štatút – základný dokument budúceho Bienále ilustrácií Bratislava.

Štatút BIB-u nerozlišoval a doteraz nerobí rozdiely medzi krajinami s vyspelou knižnou kultúrou a ostatnými štátmi. Stanovuje rovnaké podmienky pre všetkých bez ohľadu na počet vydaných kníh v jednotlivých rokoch. Aj prezentácia vystavujúcich krajín je na jednotlivých ročníkoch BIB-u rovnaká, čo si mimoriadne cenia najmä účastníci a návštevníci

z krajín tretieho sveta. Pre ilustrátorov je dôležité zúčastniť sa na BIB-e a tým sa dostať do reprezentačného katalógu, ktorý organizátori rozosielajú do vyše sto štátov, čím umožňujú vydavateľom zoznámiť sa s novými ilustrátormi. Podľa Štatútu BIB-u medzinárodná porota udeľuje na každom ročníku GRAND PRIX BIB, päť Zlatých jablák BIB-u, päť Plakiet BIB-u a dva až tri diplomy.

Aj výber názvu akcie bola šťastná náhoda. Od samého počiatku som mal v úmysle vytvoriť organizáciu, ktorá bude aj v zahraničí známa svojím menom. Názov Bienále ilustrácií Bratislava je v prekladoch totožný v mnohých svetových jazykoch.

Aby som mohol osloviť zahraničné inštitúcie, nadviazal som kontakt s prezidentom medzinárodnej mimovládnej organizácie UNESCO International Board on Books for Young People – IBBY (Medzinárodnej únie pre detskú knihu) prof. Dr. Richardom Bambergerom z Rakúska, ktorý mi v roku 1965 pomohol zorganizovať v Bratislave prvé stretnutie vyše dvadsiatich odborníkov za-

oberajúcich sa detskou knihou. Na stretnutí, ktoré bolo prvým zasadnutím Medzinárodného komitétu BIB-u, bol schválený štatút a organizačný poriadok. Aby sme dokázali zahraničným účastníkom stretnutia, že máme možnosti zorganizovať takúto akciu, pripravili sme v Dome umenia v Bratislave súťažnú výstavu českých a slovenských ilustrátorov detských kníh, na ktorej hlavné ceny získali Květa Pacovská a Albín Brunovský.

V roku 1966 ma prezident IBBY pozval na svetový kongres IBBY v Ľubláne, na ktorom som delegátov z rôznych krajín oboznámil s pripravovaným prvým ročníkom BIB-u a požiadal som ich o podporu a účasť. V roku 1967 sa na prvom BIB-e predstavili ilustrátori z vyše dvadsiatich štátov.

Od tretieho ročníka v roku 1971 organizoval sa BIB v období politickej „normalizácie“ v Československu, ktorá tvrdo zasiahla najmä kultúru. BIB však vytvoril také podmienky, že aj v tejto zložitej situácii účastníci – autori detských kníh z celého sveta – mohli v jednotlivých roč-

Neviem si predstaviť detské ruky bez detskej knihy

V príhovore k XVIII. ročníku Bienále ilustrácií Bratislava hovoríte: „Porota BIB svojím rozhodnutím vyšle do sveta signál, akým smerom sa uberá ilustrácia detských kníh na začiatku 3. tisícročia“. Takže – akým smerom?

Pozitívne je, že detská kniha prežíva a vstupuje do nového tisícročia s veľkou aktivitou. Pri všetkej úcte k novým masmédiám, či sú to počítače, alebo televízia a rozhlas, predsa len kniha, a detská kniha osobitne, má naďalej svoje poslanie. Ja si neviem predstaviť detské ruky bez detskej knihy. Veď práve detská kniha vytvára predpoklad na aktívny a individuálny spôsob výchovy. V nej si môže dieťa samo nájsť, čo ho zaujíma, a vracat sa k tomu. A tu má nezastupiteľné miesto ilustrácia. Ilustrácia totiž nie je len fotografiou, ktorá ukazuje určitú situáciu. Ilus-

níkoch slobodne vystavovať ilustrácie bez toho, aby niekto zasahoval do ich výberu. Aj členovia medzinárodnej poroty (v počte 10 až 12 členov z jednotlivých štátov piatich kontinentov) si slobodne volili svojho predsedu a do rozhodnutia poroty nik nezasahoval. Na niektorých ročníkoch BIB-u pritom vystavovali v zastúpení jednotlivých krajín a získavali aj ceny ilustrátori, ktorí emigrovali nielen z Československa, ale aj z ďalších socialistických štátov.

Na BIB slobodne prichádzali odborníci a tvorcovia detských kníh z celého sveta. Osobitne si cenili možnosti výmeny skúseností nielen na medzinárodných sympóziách BIB-u, z ktorých boli bez zásahov publikované všetky referáty v zborníkoch, ale aj príležitosti nadväzovať kontakty, ktoré rozdelená Európa najmä v kultúre neumožňovala.

Od založenia BIB-u som stál na čele jeho organizovania a bol som aj osobne zodpovedný nielen za prípravu jednotlivých ročníkov, ale aj za celkovú úroveň a za pozvania zahraničných účastníkov. A práve tú-

to slobodu a kontakty, čo v tom období v socialistických štátoch nebolo bežné, zvlášť oceňovali v zahraničí. Často som musel čeliť rôznym udaniam, osočovaniu aj závistí, obhajovať pred rôznymi orgánmi rozhodnutia, ktoré súviseli s BIB-om. Nebola to vždy prechádzka „ružovou záhradou“. Mal som však mocnú podporu UNESCO a jeho mimovládnych organizácií, UNICEF-u, ale aj významných osobností zo socialistických štátov, ako aj zo slobodného sveta.

Keď si uvedomíme, že BIB je už známy v 112 štátoch piatich kontinentov a že ilustrátori si považujú za česť zúčastniť sa na niektorom z jeho ročníkov, nehovoriac už o získaní niektorej z prestížnych cien, pochopíme, aké významné postavenie v rozvoji detskej knihy si v zahraničí BIB vydobyl. Ved' doteraz v Bratislave vystavovalo vyše 6500 ilustrátorov viac ako 57 000 originálov ilustrácií. O BIB-e sa hovorí na svetových kongresoch, na odborných seminároch a sympóziách, vo svete sa premietajú dokumentárne filmy z jednot-

trácia musí mať veľmi široké rozpätie – od realistickej po abstraktnú. Lebo aj deti a ich myslenie je rôzne. A práve ilustrácia dáva impulzy ich fantázii. To je jedno z jej najdôležitejších poslaní aj v budúcom tisícročí.

Jednoduchá otázka – na čo je dnes deťom umenie?

Keby prestalo umenie pôsobiť na deti, tak sa prestanú vyvíjať smerom, aký nesmie chýbať tretiemu tisícročíu. Chýbala by citová, estetická a vôbec humánna výchova. A bez toho si neviem predstaviť spoločnosť. Deťom sa musí dostať citovej výchovy. Jej absencia by sa negatívne prejavila nielen v spoločnosti, v manželstve a rodinách, ale odrazilo by sa to v extrémnom hnutí, agresivitě, v drogovej expanzii...

(E. Suballyová: Z rozhovoru s D. Rollom. Bibiana, III, 2001, č. 3).

livých ročníkov a po mnohých krajinách sveta kolujú putovné výstavy ocenených ilustrátorov.

Ak si BIB chce upevniť svoje postavenie v zahraničí a tým rozšíriť svoj vplyv, v prvom rade si musí upevniť vzťah k spomenutým medzinárodným organizáciám a ešte väčšmi upriamiť pozornosť na krajiny tretieho sveta, ktoré potrebujú pomoc štátov s vyspelou knižnou kultúrou. Práve BIB môže pomôcť talentovaným ilustrátorom z krajín Afriky, Latinskej Ameriky a Ázie pravidelným organizovaním workshopov pre ilustrátorov, aby ukázali kultúru svojich krajín neopakovateľnými ilustráciami a nimi zaujali renomovaných vydavateľov na celom svete.

BIB má v bratislavskej BIBIANE, medzinárodnom dome umenia pre deti, galériu originálov ilustrácií najmä ocenených autorov z jednotlivých ročníkov. BIBIANA je aj sídlom sekretariátu BIB-u a tu je aj metodické a archívne stredisko, ktoré spracúva dokumentáciu a zverejňuje ju.

Bienále ilustrácií Bratislava významne prispelo nielen k propagácii detských kníh a ilustrácií, ale ilustrátorom naozaj otvorilo cestu do sveta. Súčasne pomohlo propagácii Bratislavy a Slovenska.

Dôverujem ľuďom, pokiaľ ma neklamú. Rád vyhľadávam mladé, zapálené talenty a odovzdávam im svoje skúsenosti. Umenie pre deti je vecou srdca a verím, že detská kniha nikdy nezmizne z rúk detí. Takisto verím, že aj práca mojich nasledovníkov pre BIB sa stane zmyslom ich života.

Jella Lepman

BOOKBIRD pozdravuje BIB

BOOKBIRD (Knižný vták) rozprestiera svoje krídla! Doteraz si pamätám na obdobie, kým bol tento časopis iba snom o knihách, ktorý jemne poletoval okolo mojej podušky za bezsenných nocí. Nevedela som, akú veľkú potrebu v myšlienke medzinárodného porozumenia cez detskú knihu bude plniť takýto BOOKBIRD poletujúci z krajiny do krajiny, prinášajúci zázračne narastajúce správy o všetkom, čo sa stalo v tejto oblasti za horami a morami.

BOOKBIRD je už dlho vo svete detskej literatúry. Je to známy časopis, obľúbenec, ktorý už nemôže chýbať. A teraz prichádza pokus, ktorý je ešte dôležitejší, zvláštna príloha o BIB-e – Bienále ilustrácií Bratislava, Československo.

BIB štartoval v roku 1967 a mal ihneď fantastický úspech. Nebola som tam, ale dostala som správy, o ktorých nepochybujem, že BIB inšpiroval ľudí na celom svete. Bol vynikajúcou demonštráciou pokroku, ktorý sa dosiahol v ilustráciách detských kníh. Narastajúci počet prvotriednych umelcov sa venuje ilustrovaniu detských kníh a má úžasný úspech.

Čo je väčšmi prirodzené – spisovatelia detských kníh by mali ísť ruka v ruke s ilustrátormi. Rada by som za blahoželala tomuto spojeniu, do ktorého vkladám veľkú nádej. Povedala som to v úvode: BOOKBIRD rozprestiera svoje krídla a tie už nebudú iba čiernobiele, ale budú sa trblietať všetkými farbami.

(BOOKBIRD 1/1969)

Zlaté jablko BIB

Ján Švec

Jablko ako porozumenie

Spomienky sú brzdou napredovania. Človek má, podľa môjho názoru, myslieť skôr na budúcnosť. Teší ma, že jablko, ktoré bolo skôr symbolom sváru (Adam a Eva – Biblia, Paridov súd – mytológia, ale aj rozprávky – Snežienka a sedem trpaslíkov) a ktoré od samého začiatku po celých 50 rokov sprevádza BIB, stalo sa v tomto prípade symbolom vzájomného porozumenia a spolupatričnosti všetkých tvorcov a priateľov detskej knihy. Som rád, že od začiatku BIB-u som bol pri ňom aj ja. Dúfam, že BIB prežije aj ďalších 50 rokov.

M e m o r a n d u m

zo zasadnutia Medzinárodného prípravného výboru

pre organizovanie Bienále ilustrácií Bratislava

v dňoch 4.- 6. decembra 1965 v Bratislave, v Československu

Medzinárodný prípravný výbor v zložení: inž. Josef Grohman, riaditeľ Československého ústredia knižnej kultúry, Praha, prof. dr. Richard Bamberger, prezident International Board on Books for Young People (IBBY), Viedeň, dr. Kristina Brenková, vedúca redaktorka vydavateľstva Mladinska knjiga, Ľublana, dr. Bródy Lászlóné, vedúca výtvarnej redakcie vydavateľstva Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapešť, akad. maliar Albín Brunovský, Bratislava, akad. maliar Róbert Dúbravec, predseda Zväzu slovenských výtvarných umelcov, Bratislava, zaslužilý umelec RSFSR Boris A. Dechtereve, vedúci výtvarnej redakcie vydavateľstva Detskaja literatura, Moskva, národný umelec Ľudo Fulla, Ružomberok, doc. dr. František Holešovský, výtvarný kritik, Brno, Oldřich Kaisr, generálny sekretár Československej komisie pre spoluprácu s UNESCO, Praha, prof. dr. Horst Kunze, riaditeľ DSB, Berlín, Rudo Moric, riaditeľ vydavateľstva Mladé letá a predseda Kruhu priateľov detskej knihy, Bratislava, prof. Carla Poesio, členka Kuratória IBBY a medzinárodnej jury Prix d'Andersen, Florencia, dr. Arsen Pohribný, výtvarný kritik a redaktor revue Zlatý máj, Praha, inž. Ján Princ, riaditeľ Slovenského ústredia knižnej kultúry, Bratislava, akad. maliar Zbigniew

Rychlicki, vedúci výtvarnej redakcie vydavateľstva Nasza Księgarnia, Varšava, Bohumil Říha, riaditeľ Státního nakladatelství dětské knihy a predseda Kruhu přátel dětské knihy, Praha, dr. Marián Váross, zástupca ALCA a Kabinetu teórie a dejín umenia SAV, Bratislava a dr. Dušan Roll, generálny sekretár BIB, Bratislava, ktorý sa zišiel v Bratislave v dňoch 4.- 6. decembra 1965, vychádzajúc z humanitného poslania UNESCO, odporúča realizovať iniciatívny návrh Československého ústredia knižnej kultúry na zriadenie medzinárodného bienále ilustrácií detských kníh v Československu.

Na zasadnutí sa konštatovalo, že okrem prítomných svoju podporu bienále písomne vyjadrili: Walter Scherf, riaditeľ Internationale Jugendbibliothek, Mníchov, akad. maliar Rudolf Viesner, zástupca AIAP, Praha, Zväz výtvarníkov ZSSR, Moskva, prof. Giuseppe Flores d'Arcais, riaditeľ Pedagogického inštitútu, Padova, prof. France Mihály, Ľublana, Bettina Hürlimann, výtvarná historička, Zürich, dr. J. E. Morpurgo, generálny riaditeľ National Book League, Londýn, M. Dupouey, generálny riaditeľ Syndicat National des Editeurs, Paríž, národný umelec Jiří Trnka, Praha, zaslužilý umelec Adolf Hoffmeister, predseda Svazu

Medzinárodný prípravný výbor

miroslav cipár

„Naše Bienále
nemôže zaniknúť,
aj keby sme veľmi
chceli“

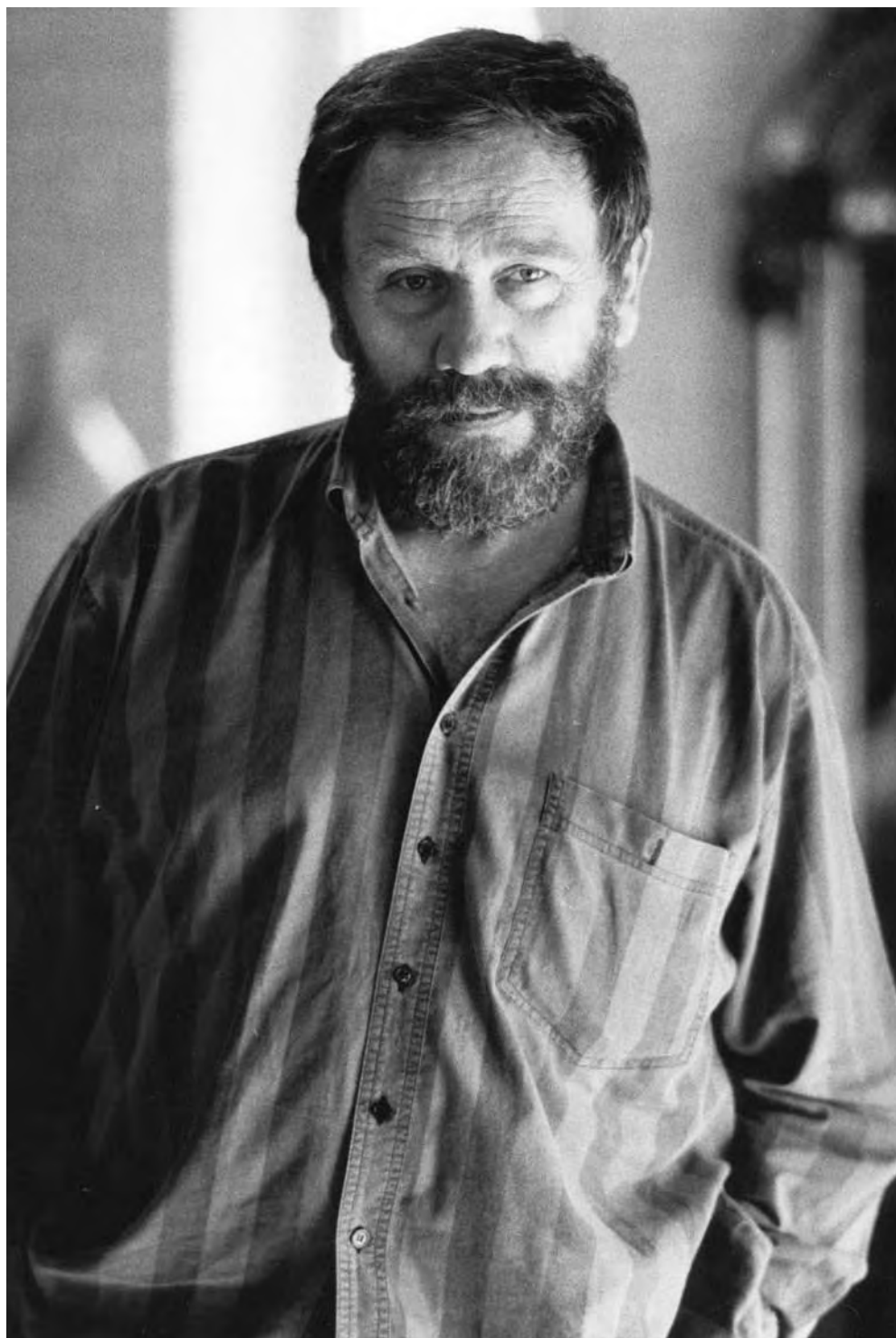
Naša mladosť sa stretla s mladosťou sveta. Povojnovú mizériu päťdesiatych rokov ukončila vôľa po zmene. Práve sme vystrkávali rožky, skúšali pazúriky. Chceli sme, veľmi sme chceli. Mali sme kopu síl a pomaly sme aj spoznávali svoje možnosti.

Ešte sme boli na škole a už sme mali za sebou prvé knižky. Celý svet sa rozhybal, aj doma sa diali zmeny. Pre nás bolo podstatne dôležité, že vo vydavateľstve Mladé letá boli v tom čase rovnako ambiciózní redaktori. Naše sebavedomie stúpalo v porovnávaní najmä so Západom. Naša polygrafia bola však zanedbaná a ilustrácie v knihách boli nevýrazné, kalné. Vtedy sa vykryštalizovala myšlienka porovnávať originály ilustrácií. Keďže pre nás bolo stále zložité komunikovať so zahraničím a cestovať na Západ, rozhodli sme sa usporiadať takú súťaž u nás. Keď na to prikývli aj „hore“, všetko sa pohlo veľkou rýchlosťou. Najskôr bolo národné „nulté“ Bienále v roku 1965 (len českí a slovenskí ilustrátori) a o dva roky už naostro aj s medzinárodnou účasťou. Súbežne

sme založili Klub grafikov a Bienále umenia mladých Danuvius. Boli sme aj pri Trienále insitného umenia.

Rušný čas nás celkom pohltil. V Bratislave sa stretával svet a my sme boli hostitelia. Získavali sme nielen ocenenia, ale najmä nových priateľov, životodarné kontakty. Svet sa učil vyslovovať Bratislava – Slovensko... Nie náhodou v Bruseli japonská cisárovná Michiko na otázku, čo jej hovorí Bratislava, odpovedala: Bienále ilustrácií.

Bienále poskytlo mnohé veľké príležitosti. Napokon aj môj kontrakt v Indii, workshop na Srí Lanke alebo pobyt a výstavy v Japonsku majú pôvod na BIB-e. Aj moja „kariéra“ grafického dizajnéra sa začína značkou BIB. Potom boli ďalšie: Mladé letá, Kruh priateľov detskej knihy, BIBIANA, IBBY... Naše knihy pre deti sa cez Bienále dostali do sveta v nevídanom množstve. BIB získal podporu medzinárodných inštitúcií (UNESCO a ďalšie). Žartovne sme začali hovoriť: naše Bienále nemôže zaniknúť, aj keby sme veľmi chceli.

„Bol som rozpálený do vrcholnej teploty.“

Koniec sedemnásťtej prehliadky BIB-u dovoľuje pozrieť sa naň s odstupom i nadhľadom. Stojíte za všetkými rozhodnutiami poroty, alebo by ste s odstupom času už niektoré jej kroky prehodnotili?

Mnohokrát som o tom nielen uvažoval, ale aj počas práce poroty som sa k tomu vyjadroval. Povedal som, že ak je niekto v porote úplne spokojný s výsledkami, ktoré sme spravili, tak je to zlá porota. Každý musí byť v porote trochu nespokojný, pretože ide o kolektívne vyjadrenie. Je za ním množstvo kompromisov a vydiskutovaných rôznych stanovísk. Tie sú závislé od zloženia poroty, pri ktorom sa dohliada na to, aby v nej boli teritoriálne zastúpené zúčastnené krajiny, ako aj na to, aby zloženie poroty nebolo jednostranné.

Objavovala sa aj otázka, či výstava priniesla nejaké nové trendy. Lenže, aké nové trendy sa mohli objaviť v literatúre pre deti a mládež? Podľa mňa, trendy môžu byť len staronové, prípadne aktualizované, či sprostredkované inými formami. Na posudzovanie sme dokonca dostali práce urobené na počítači.

Niektorí porotcovia boli vzrušení z toho, že to nie je ilustrácia. Médiá sa zrejme budú odosobňovať, rukopis bude ustupovať a človek sa bude prejavovať novo. Avšak podľa mňa, nielen nimi. Pripomína mi to niekdajší spor medzi maliarstvom a fotografiou. Keď sa vynašla fotografia, maliari páchali samovraždy, lebo sa domnievali, že je koniec maliarstva. Napokon sa zistilo, že je to nová disciplína. Navzájom sa ovplyvňujú. Ku kráse oboch.

Vy ako predseda dvanásťčlennej medzinárodnej poroty XVII. ročníka BIB-u ste asi museli vytvárať konsenzus, aby rozhodovanie malo zmysel. Akú taktiku ste uprednostňovali?

Zadostučinením bola pre mňa príhoda z otvorenia výstavy. Videl som, ako ruský porotca Geogij Udín stojí s nejakými ľuďmi pri obrázkoch a živo pri nich gestikuluje. Prišiel som k nemu a opýtal sa, čo to tu vyvádza. Odpovedal mi, že práve predstavuje priateľom z Ruska porotu. Ako kto bojoval, ako kričal, trhal papiere a podobne. Potom ukázal predsedu a predviedol mŕtveho chrobáka. Ako že som takmer nereagoval.

Bolo to naozaj tak?

Navonok to možno tak vyzeralo, ale vnútorne som rozhodovania dramaticky prežíval. Bol som rozpálený do vrcholnej teploty, pretože ma spoluporotcovia niekedy napalovali. Nemali totiž vždy férové námietky.

V akej situácii zastihol záver milénia knihu?

Čo sa týka ilustrácie, explózia informačných kanálov zotrela miestne typy ilustrovania. Na opačnej strane planéty sa dá objaviť veľmi podobný autor. Tým nastáva globalizácia a zároveň nivelizácia. Umenie stratilo to, čo musí obsahovať – jedinečnosť prístupu, ktorý sa už nemôže zopakovať, pretože potom už prestáva byť zaujímavý. A kniha? Tá určite prežije. Je totiž neuveriteľne presnou kópiou potrieb človeka. Výsledok je absolútne dokonalý v zmysle tvaru, spôsobu otvárania, listovania, veľkosti stránky atď. Existujú knihy, ktoré si môžete čítať hocikde – vo vlaku, v posteli, na diváne či na stole. Od všednosti až k sviatočnému aktu. Ohrozenia knihy sú vlastne jej potvrdením. Počítačová forma je vlastne transformovaná podoba knihy. Aj typografia sa robí podľa toho, čo naučila história knihy: pozeranie a čítanie. Je to neporovnateľné s ničím iným, pretože tok predstáv, ktorý sa vytvára pri čítaní, je nenahraditeľný.

(L. Petránsky ml.:

Z rozhovoru s M. Cipárom.

Bibiana, VI, 1999, č. 3 – 4).

Plaketa BIB '77

(Mária Ďuričková: Dunajská kráľovná)

fedor kriška

O chlapcovi, čo naháňal motýľa

Je známe, že byť súčasníkom znamená nielen určitú dobu odrážať, ale byť aj jej aktívnym spolutvorcom, formovať jej podoby i vnímanie a myslenie svojich spoluobčanov. A to je vlastne stručná a presná charakteristika Albína Brunovského.

Obdobie, do ktorého autor nastupoval a v ktorom vytvoril tie najinšpiratívnejšie a najprínosnejšie diela, nebolo pre tvorcov práve najpriaznivejšie. Autorov umelecký názor a tvorivá poetika hlavne v 60. a 70. rokoch dráždili a provokovali najmä niektorých dogmatikov vtedajšej totalitnej spoločnosti, lebo nerešpektovali stranícke pokyny (oficiálne ideologické línie), ale vyvolávali zmätok a nepokoj v myšliach divákov sústavným a súvislým procesom reťazenia neobvyklých asociácií, keď jedna predstava nekontrolovateľne privolávala inú a tá, samozrejme, ďalšie.

„Je to vlastne to, čo Jan Amos Komenský výstižne nazval labyrintom sveta. Ale nebol to len Komenský, inšpiroval ma aj Erasmus Rotterdamský, Cervantes, neskorá gotika i barok, ale hlavne zážitky a pocity súčasníka. Predstavy ľudí o sebe,

alebo lepšie, predstavy o ľudských predstavách.“

Touto vlastnou výpoveďou Brunovský postihol základné princípy svojej voľnej tvorby, aj keď celá pravda je, pochopiteľne, omnoho zložitejšia. Bol básnikom i filozofom, realistom a fantastom, vecným rozprávačom i krehkým lyrikom, skratka tvorcom podmieneným dialektickými protikladmi a večnou harmóniou sveta.

K veľkolepému tvorivému výkonu dokázalo Brunovského inšpirovať čokoľvek z tohto sveta, tým viac dobrá literatúra. Básničky a rozprávky pre deti striedali diela slovenských nadrealistov či ruských realistov a tie zas opusy starorímskych básnikov i renesančných humanistov. To všetko boli pre neho zmysluplné impulzy, ktoré ho oslovovali a viedli k vytvoreniu adekvátneho výtvorného sprievodu.

Na samom začiatku v roku 1958 to boli akvarely k leporelu *Čokoládová rozprávka Jána Stacha* a tempery ku *Kúzlam pod stolom Miroslava Válka*. Dve knižky *Hansa Christiana Andersena Statočný cínový vojačik* a *Malá morská panna* majú úplne odlišnú ilustračnú podobu. Kombinácia akvarelu s perokresbou mu

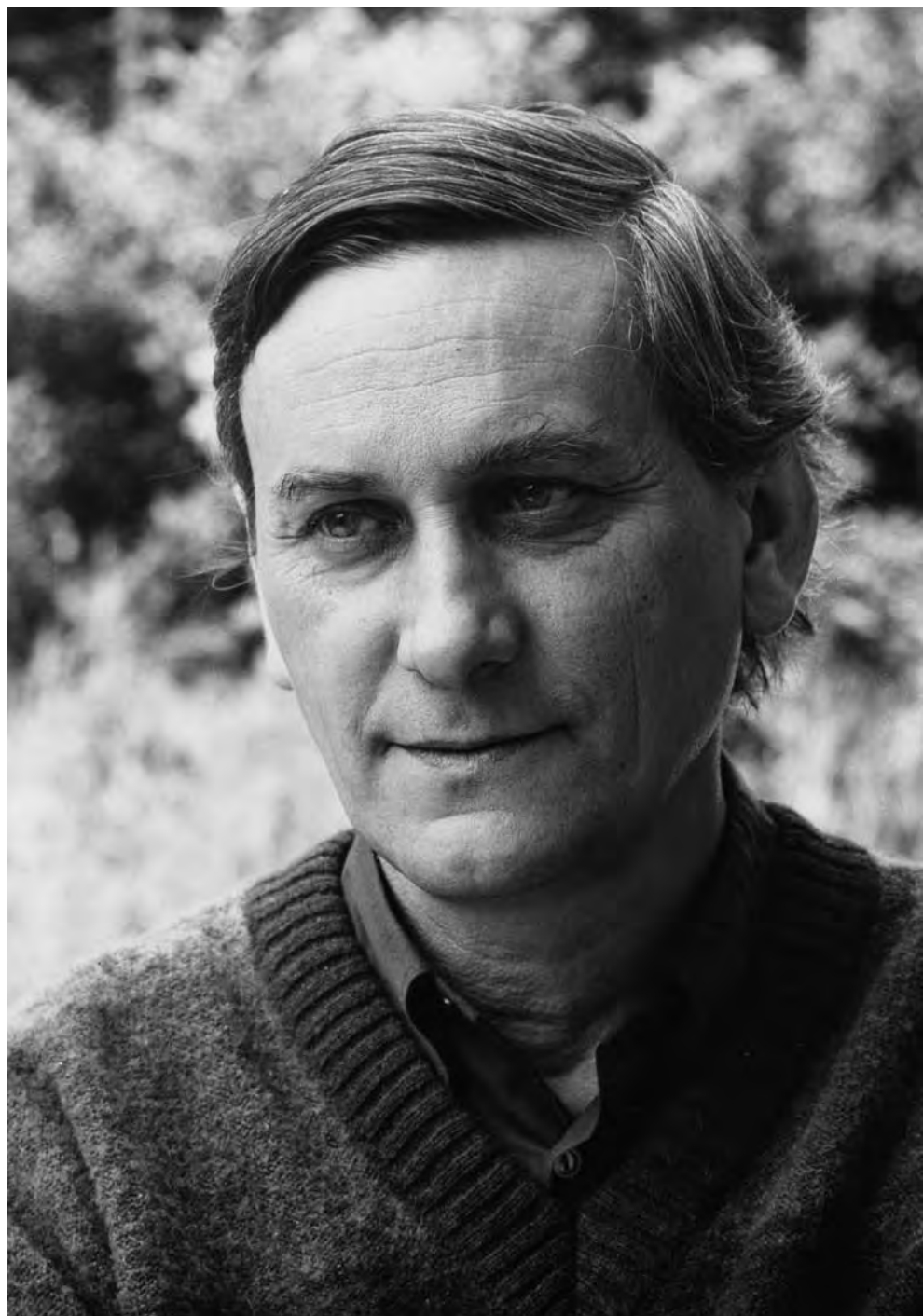

Foto Igor Grossman

ponúkla vďačné možnosti vytvorenia veľkolepého farebného ohňostroja úsmevov a pohody, neuveriteľných detailov, výtvarných nápadov a prekvapení. A on tú ponuku geniálneho Dána naplno využil.

„Umelec musí byť vnútorne presvedčený, že cesta, ktorou sa vydal,“ sformuloval svoj životný a umelecký príbeh, „je pre neho tá správna. A kým sa mu podarí dospieť tam, kam chce, uplynú nespočetné hodi-

ny dní i prebdených nocí v ateliéri s rydlom v ruke a s bolesťou v chrbte, sprevádzané momentmi radosť a pocitom úspechu, najmä však chvíľami plnými nepokoja, keď má človek dojem, že to, čo hľadá, je niekde na dosah a zrazu sa tá predstava rozplynie ako sen. Umelec je ako tvrdohlavý chlapec, ktorý úporne naháňa pestrého motýľa...”

(Bibiana, VI, 1999, č. 3 – 4, redakčná úprava).

Zlaté jablko BIB '77
(Koža rohatá a jež)

Petr Sís

BIB jako tajemný a krásný sen

BIB a Zlaté jablko byly pro nás studenty ateliéru asistenta Jágra na VŠUP jako tajemný a krásný sen v exotické Bratislavě. Já Bratislavu znal jako diskžokej, jako rozverně město s korzem a vysokoškolským klubem... Ale Zlaté jablko bylo nádherné ocenění, které mělo poetický až biblický význam, naprosto vzdálený všem politickým titulům. Vůbec jsem netušil, že by knižní ilustrace byla mou budoucností, zřejmě jsem se tehdy domníval, že budu dělat animaci a malby na bubny pro rockové kapely... Jak se po letech můj svět měnil ze středoevropského do zaoceánského, dostalo Zlaté jablíčko další význam. Je krásné a zářivé jako malá zeměkoule a propojuje kultury a osobnosti světa, který chce pro své děti to nejkrásnější. Ať září dál jako planetka ve vesmíru...

Plaketa BIB '67

(H. Ch. Andersen: Malá mořská panna)

viera bombová

Zlatá pani slovenskej rozprávky

Literárny folklorizmus, predovšetkým ten, ktorý sa orientoval na začlenenie rozprávky do detského čitateľského fondu, postupne vytesňoval etnologickú rozprávku zo všeobecného kultúrno-estetického obehu. Z tohto hľadiska knižné publikova-

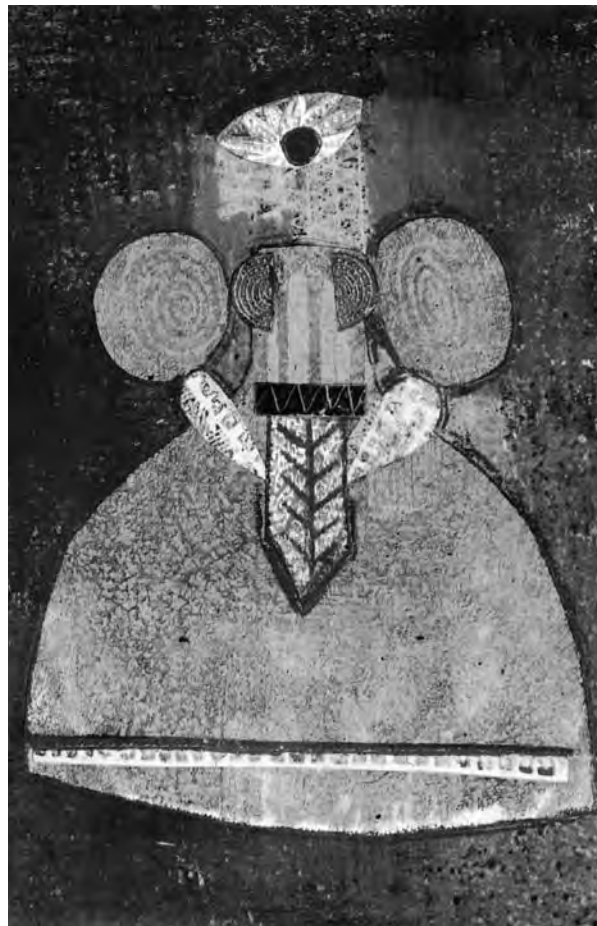
nie autentických zápisov folklórnej rozprávky Samuelom Czamblom (*Slovenské ľudové rozprávky zo zbierok Sama Czambla, SVKL 1959*) bolo príjemným prekvapením. Sprítomnilo dávný mechanizmus ľudovej rozprávačskej tradície, jej estetické princípy, slovom, odhalilo rozprávku v jej autentickej pôvodnosti. A čo

sa v absolútnej miere nepodarilo jej, to na inej úrovni dokázala Viera Bombová. Celou plejádou ľudových výtvarných techník, aplikovaných najmä v dreve, keramike a výšivke, samozrejme, vyjadrených osobnostným, to jest virtuóznym profesijným spôsobom, sprítomnila výnimočnosť rozprávky a jej étosu. V tomto zmysle to už nebola ilustrácia textu tak, ako bola dovtedy zaužívaná, bola to magická predstava magického. Povedané nie celkom zveličene, Bombová Czamblovu rozprávku neilustrovala, ale paralelne s textom, jazykom originálnej výtvarnej reči stvorila vlastnú predstavu rozprávkového sveta v jeho detskej, to jest archetypálnej emotívnosti. I preto dokumentárna zložka pri vnímaní *Janka Gondášika* nie je podstatná. Dokonca je otázne, či vôbec existuje. To, čo je na Bombovej ilustrácii dominantné, je citovosť, fluidum, atmosféra a predovšetkým neuchopiteľná ilustrátorkina schopnosť zo zasunutých slojov detskej pamäti vyniesť na povrch zázračno, magickosť rozprávky.

A práve magickosť, záhadná tajuplnosť až démonickosť je tým najočividnejším znakom, fenoménom Bombovej rozprávkového sveta. Kým Fullova vízia rozprávky podmienená jasom, slnkom a vtáčim spevom, zaľudnená optimisticky až humoristicky konturovanými ľudovými postavami navodzuje v recipientovi pocit poetického očarenia, rozradostňuje ho, Bombovej evokácia archetypálnej podoby rozprávky ho strháva, až mrazí fetišizujúcou atmosférou, atavizmom tých, pre ktorých rozprávka bola prastarým kultovým spôsobom zmocňovania sa sveta. Jednoznačne povedané, Ľudovít Fulla sprostredkoval rozprávku deťom, uspôbil

„Už som neraz hovorila, že knižka *Sama Czambla Janko Gondášik a zlatá pani* ilustrovaná Vierou Bombovou je pre mňa skvost. Je tam kusisko Slovenska. Je nádherná.“

Jana Kiselová-Síteková
(Bibiana, 2009, XVI, č. 3, s. 20)

Zlaté jablko BIB '69

(*Janko Gondášik a zlatá pani*)

ju ich psychickému ustrojeniu, Bombová na spôsob archeológa odkryla jej najstaršiu, najautentickejšiu vrstvu, čím vrátila rozprávku do jej východiskového postavenia.

Konštelácia rôznorodých faktorov spôsobila, že Bombová svoj výnimočný umelecký čin nezdôraznila kvantitatívne. Že však nenapodobnila mnohých slovenských výtvarníkov, ktorí originálny výtvarný objav rozmnožujú do tej miery, až ho znehodnotia, svedčí v jej prospech.

V každom prípade svoj tvorivý údel naplnila vrchovitou mierou. Vystihnutím podstaty rozprávky, sprítomnením jej dávneho zmyslu dosiahla umelecký Olymp a viac z neho nezostúpila. Niečo podobné je prisúdené len pomazaným, nesmrteľným tvorcom. A tak ticho, ktoré ju už roky obostiera, nič nemení na fakte, že nielen bola, ale i zostáva zlatou paňou slovenskej rozprávky.

(Ondrej Sliacky,
Bibiana, IX, 2002, č.1, krátené).

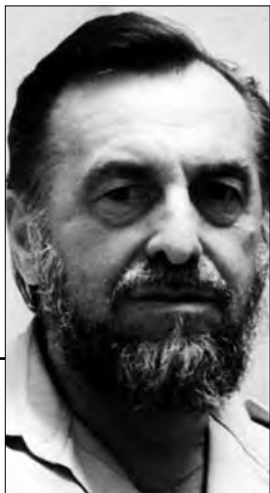
Jana Čenková

Krátky pohled z Česka

Bienále ilustrací Bratislava v nás vyvolává osobní vzpomínku a zároveň i radost, že tento svátek světových ilustrací knih pro děti a mládež přetrvál. Poprvé jsem se o BIB-u doslechla v rozhovoru s Františkem Holešovským, významným teoretikem ilustrace a báječným člověkem v 80. letech minulého století. A nabývala jsem stále více přesvědčení při své práci v Kabinetě dětské literatury Československé akademie věd, kam jsem nastoupila jako čerstvá absolventka FF UK v Praze, že je to něco krásného a inspirativního, co se v té naší Bratislavě odehrává. Nakonec jsem v roce 1985 jedno BIB krátce navštívila jako účastník. Byla jsem i na inspirativním sympóziu, kterého se tehdy zúčastnili i světoví odborníci, jako např. Klaus Doderer.

Ve vířivých dějinných a osobních událostech se mi cesta k BIB-u uzavřela. Bylo také nutné najít možnost naší další účasti v porevolučních letech bez podpory státu a také její organizaci změnil fakt, že jsme se od roku 1993 stali dvěma samostatnými republikami. Nakonec jsem postupně přejala v roce 2006 vedení České sekce IBBY a společně s Klubem ilustrátorů dětské knihy a jejich hlavní iniciátorkou Renátou Fučíkovou jsme navázaly na zpretrhané vztahy. Opět se stali i čeští umělci porotci (Jindra Čapek), v předchozích letech se jednou utrhlo Zlaté jablko BIB pro Františka Skálu a hlavně vedle dalších světových kolekcí vysíláme na BIB stále nové autory a ilustrace. Loni jsem se také zúčastnila sympózia, kde jsem hovořila o ilustracích děl českého klasika Karla Jaromíra Erbena, jehož výbor Živá voda jsem uspořádala. Ilustrovala jej Iku Dekune, nositelka GRAND PRIX BIB 2003, jež se vyznala ze svého vztahu k dílu tohoto folklórního sběratele pohádek a poezie.

Z bratrského Česka přejeme Bienále ilustrací Bratislava do dalších desetiletí, aby vytrval.

peter
čačko

Spomienka na založenie BIB-u

Na začiatku 60. rokov minulého storočia sa Mladé letá začali angažovať vo viacerých smeroch.

Prvé úspechy mladých slovenských ilustrátorov absolventov grafickej školy prof. Vincenta Hložníka naznačovali ústup zo závislosti na tvorbe českých kolegov. To bol tiež jeden z dôvodov na prezentáciu slovenských umelcov – ilustrátorov a ich konfrontáciu nielen v rámci Československa. O tomto v Mladých letách rozmýšľali najmä Dušan Roll, Lýdia Kyselová, Rudo Moric, a tiež Ladislav Nesselman, Ján Švec, ako aj externí spolupracovníci na čele s Albínom Brunovským a Miroslavom Cipárom. Prvým výsledkom týchto úvah po oslovení pražského partnera – bolo ním Státní nakladatelství dětské knihy, neskôr Albatros – bola v roku 1965 celoštátna výstava českých a slovenských ilustrátorov v Bratislave, generálka na pripravované Bienále ilustrácií Bratislava – BIB. Výstava bola vlastne „nultým“ Bienále, ktorého sa zúčastnili viaceré významné osobnosti v oblasti medzinárodnej detskej knihy na čele s neskorším prezidentom Niilom Visapääm z Fínska. Toho som s viacerými ďalšími funkcionármi IBBY sprevádzal na exkurzii po Slovensku. V týchto

stretnutiach sa vytvoril základ Medzinárodného komitétu BIB.

V jeseni 1967 sa otvorili brány prvého medzinárodného Bienále ilustrácií Bratislava – BIB '67. Na jeho otvorení – ako aj v ďalších rokoch – boli prítomní aj čelní predstavitelia vydavateľstiev detských kníh z krajín východného bloku – Albatros Praha, Nasza Księgarnia Varšava, Kinderbuchverlag Berlín, Móra Könyvkiadó Budapešť, Detskaja literatura Moskva, Narodna mladež Sofia, Editura Tineretului – Ion Creanga Bukurešť a tiež Mladinska knjiga Ľubľana. Ich účasť organizovali a financovali Mladé letá s príspevím Slovenského ústredia knižnej kultúry (SÚKK), ktoré vtedy viedol Ján Princ, súčasne aj predseda Pracovného výboru BIB. Mladé letá počas nasledujúcich ročníkov BIB-u organizovali aj pracovné stretnutia vedúcich výtvarníkov z týchto vydavateľstiev – prakticky až do roku 1989.

Organizačný štáb príprav prvých ročníkov BIB-u tvorili dobrovoľní pracovníci najmä z Mladých liet a SÚKK. V neskorších rokoch starostlivosť o prípravu prešla najprv na Medzinárodný kabinet ilustrácie v Slovenskej národnej galérii, neskôr na BIBIANU, medzinárodný dom umenia pre deti, ktorého súčasťou aj dnes je Sekretariát BIB, profesionálne pracovisko tohto podujatia.

blanka stehlíková

Pamatuji první BIB

Myslím, že patřím k posledním pamětníkům onoho slavného prvního mezinárodního Bienále ilustrací Bratislava. V sídle Slovenské národní rady je zahajoval projevem v několika jazycích Dušan Roll, tehdy černovlasý v bílém obleku. Na BIB a následné sympozium mne pozvala Eva Šefčáková, s níž jsem se poznala již za studia na Filosofické fakultě University Karlovy. Doprovodné akce trvaly celý týden a zahrnovaly i opékání žiwaňské pečene na Červeném Kameni.

Ve „zlatých šedesátých letech“ jsme se slovenskými kolegy, mezi něž patřil Peter Čačko a Marián Veselý, pravidelně setkávali v časopise pro dětskou literaturu Zlatý máj a v komisích soutěže Nejkrásnější knihy roku. Také ve Sdružení českých umělců grafiků Hollar byli členy někteří slovenští grafici a ilustrátoři. Albín Brunovský, neodmyslitelný od BIB-u, se dokonce stal „čestným kapelníkem“ hollarovské kapely zvané Grafičanka.

„Zlatá šedesátá“ připravila půdu také pro mezinárodní setkávání. Jestliže ještě na EXPO '58 v Bruselu upoutala světovou kulturní veřejnost především tvorbou naší meziválečné generace, následující desetiletí k ní přidalo českou a slovenskou „novou vlnu“. BIB měl tedy co nabídnout. Zahraniční umělce pak lákal jako nekomerční přehlídka vybraných ilustrací. A nám otevřel okna nejen do Evropy.

Na symposiích jsme se mohli setkat s oceněnými ilustrátory i s odborníky, kteří se zabývali výtvarnou podobou dětské knihy: s Janine Despinette z Francie, s Klausem Dodererem, Horstem Kunzem a Hansem Halbeyem z Německa, s Ellou Gankinou z Ruska, s Carmen Bravo-Villasante ze Španělska, s Carlou Poesio z Itálie, s Tayo Shimou z Japonska, s Jamesem Fraserem z USA a mnoha dalšími.

Po prvním seznamovacím sympoziu se ta další věnovala vždy nějakému konkrétnímu aktuálnímu tématu. Pravidelně jsem se jich účastnila – s referátem, pokud za normalizace zrovna nezasáhla česká byrokracie, nebo v diskusi, pokud zasáhla. Zdálo se mi, že na Slovensku bylo těch byrokratických zásahů méně a že se také méně dodržovaly. Když jednou proti mé účasti vystoupil přímo před zahájením symposia zástupce Svazu českých výtvarných umělců, vedoucí sympozia Anna Horváthová se rázně ozvala: „Jak si to představujete? Já poslouchám jen svého ministra.“

Naposledy jsem se zúčastnila Bienále jako členka mezinárodní poroty v roce 1999. Jednání řídil opět Dušan Roll. Měl tentokrát černý oblek a jeho vlasy byly prokvetlé stříbrem. A já si uvědomila, kolik času uplynulo, co vše se za tu dobu změnilo nejen mezi účastníky nebo v dětské knize.

ondrej zimka

Kde bolo, tam bolo...

Kde bolo, tam bolo, kde sa rozprávkové knižky sypali a ilustrácie sa lia-li... dnes sa to podobá na rozprávku o farebnej lúke, kvitnúcej voňavými obrázkami pred odkliatym kaštieľom

Mladé letá. Toto vydavateľstvo špekulovalo nad knihami od výmyslu sveta, až sa z komína dvíhala dúha žičlivosti. Kúzelníci najkúzelnickejší za pomoci dobrých drakov a výtvarníkov vymysleli stretnutie čarodejníkov, dobrodincov a výmyselníkov z celého sveta. Kazisveti plní zlosti skameneli, niektoré strigy z najvyšších vrchov sa od jedu rozliali na ko-

Plaketa BIB '69
(Lubomír Feldek: *Zelené jelene*)

lomaž. Bolože radosti v zámku Domumenia. Svetlonosi vysvietili miestnosti, ježibabky lietali na metlách a povymetali pavučiny nevraživosti, lesné žienky povešali najkrajšie obrázky z detských kníh zo všetkých kútov sveta na húštiny, rozsiahle krovie i na vysokánske stromy v čarovnom lese. Áno, prekliato nízko lietal aj šarkany stredného doletu, padali budzogáne, ale hneď sa premenili na Zlaté jablká. Detské očka sa z tej krásy jagali ako polárna žiara. Naše slovenské obrázky sa veru nestratili medzi kresbami šikmookých majstrov z Japonska a Číny či francúz-

skymi ilustráciami voňajúcimi šampanským, alebo ruskými s úsmevom od ucha po Vladivostok, či americkými s mrakodrapom za klobúkom. Niektoré obrázky sa premenili na obrážteky a putovali svetom ako poštové známky. Pri otvorení veselost nemala konca-kraja, živá voda tiekla prúdom, Valibuk s Laktibradom ostošest varili kašu. Dookola rozvoňovala a štekľila nosy všetkým, čo sa zišli na túto parádnu slávnosť a hostinu. Aj ja som tam bol, kašu jedol, živú vodu kázal, víno pil a z rozprávky sa už nikdy nevrátil.

Maliar ľudských príbehov

Dušan Mikolaj

Chodí si svetom v čistej bielej košeli, odlahčený od kysuckej drotárskej krošne. Možno sa vznáša ponad minaretné veže Bagdadu, necháva si tisíc a ešte jednu noc v teplučku ískať hustú čiernu hrivu horúcimi bruškami prstov samej Šeherezády. Alebo v nedbalom vystrojení amerického turistu z drotárskeho rodu je na Olympe a mľkvo medituje nad tým, akýže nepatrný je rozdiel medzi gréckymi bájami a kysuckou rozprávkou. Dožičme nášmu maliarovi posediť si do vôle s vitebským Chagallom, zaiste nediškujú o menšinových otázkach. A vedzte, že určite by si mal čo povedať s Rublevom a ďalšími ikonistami. Čujem, ako mi niekto našepkáva, spomeň pri majstrovi Kolumbijčana Márqueza a jeho magický realizmus. Iný vzdelanec by rád pridal nadrealizmus či lyrizovanú prózu...

Pri podobných vymenúvaniach by sme sa však len zamotali. Pokúsme sa preto metaforicky zhodnúť bárs na tom, že je dobré, ak v Ondrejovi Zimkovi máme národného umelca s diplomatickým pasom otvoreným do sveta dávnych mýtov i moderného umenia. Mnohí sme mu povďační za to, že sa vo svojej dobrovoľnej misii nezdržoval prázdny rečami pri bohato prestretých recepčných stoloch. Aj za to, že hoci si aktívne osvojil mnoho kultúrnych jazykov, ku každému z našincov sa plynulo prihovára príbehmi zrozumiteľnými v jeho vlastnom nárečí.

(Bibiana, XIV, 2007, č. 4.)

Plaketa BIB '71

(Lubomír Feldek: Rozprávky na niti)

dušan kálay

V duši na celý život

Päťdesiat rokov v živote človeka je ve-
kom dospelým a meria sa zvyčajne
množstvom vykonanej práce, tým, čím
sa vek dokázal naplniť. Bienále ilustrácií
Bratislava sa mohlo od začiatku hrdiť vi-
zitkou dospelosti. Je to až neuveriteľné,
že dokázalo z Bratislavy vytvoriť „hlavné
mesto ilustračnej tvorby“. Názov poduja-
tia sa stal medzinárodným pojmom, kto-
rého hodnoty ukazujú jednotlivým tvor-
com cesty možného vývinu, nové sme-
ry vo svete knižného umenia a ilustrácie.
Je obdivuhodné, že Bienále, ktoré vďaka
skupine nadšencov okolo Dušana Rolla,
Miroslava Cipára, Albína Brunovského
a iných autorov spolupracujúcich dnes
už s legendárnym vydavateľstvom Mla-
dé letá v Bratislave, vzniklo pred 50 rok-
mi a dodnes si vedelo udržať svoj kvali-
tatívny kredit. Dodnes existuje ako jedna
z mála kvalitných a trvalých prehliadok
umenia vo svete. Svojím dosahom sa
bezpochyby vyrovná takým prehliad-
kam, ako je Bienále v Benátkach, Bienále
grafiky v Krakove, Velftrhu kníh pre deti
v Bologni alebo iným prehliadkam ume-
nia vo svete. Bratislava sa stala mestom
ilustrácie a všetko, čo sa tu robí, je vní-
mané ako vzor pre vývin tohto odvetvia
aj napriek tomu, že dnes slovenská kniž-
ná tvorba bojuje s rôznymi problémami.

Je obdivuhodné, že vo svete existuje aká-
si fiktívna rodina Bienále, rodina ilustrá-
torov a milovníkov krásnej knihy. Často
som sa na svojich cestách stretol s tým,
že ľudia, s ktorými som hovoril, nevede-
li, kde leží Slovensko, ale vedeli, že Slo-
vensko je krajina spojená s krásnou kni-
hou. Vždy ma to veľmi tešilo, lebo krásna
knihy a Bienále sa stali synonymom Slo-
venska vo svete.

Moja životná výtvarná dráha je od za-
čiatku úzko spojená s Bienále ilustrá-
cií Bratislava. Na ňom som niekoľko-
krát vystavoval ako autor, niekoľkokrát
boli moje práce ocenené medzinárod-
nou porotou, niekoľkokrát som viedol
spolu s manželkou Kamilou Štanclovou
workshopy pre zahraničných ilustráto-
rov organizované počas BIB-u, ale aj
na rôznych vysokých školách výtvarné-
ho zamerania v cudzine. Viackrát som sa
zúčastnil na sympóziách BIB-u a bol som
tiež členom jeho medzinárodných porôt,
ale aj iných podobných podujatí.

Prirodzene, že mám množstvo fantas-
tických zážitkov a spomienok na stretnu-
tia s kolegami zo zahraničia, lebo už
spomenutú fiktívnu rodinu som stretá-
val všade, a pri rozhovoroch na tému
ilustrácie nebolo treba tlmočníka na vý-
stavách po celom svete, kde som má-
val prednášky o slovenskej ilustrátorskej

tvorbe (v Japonsku, Francúzsku, Grécku alebo v Brazílii a pod.).

Ak si mám spomenúť na niektoré zaujímavé skutočné príbehy, boli to tieto: V roku 1998 som viedol workshop pre japonských ilustrátorov v Musashino Art Museu v Tokiu. Uvažovalo sa o cca 20 účastníkoch workshopu, prihlásilo sa ich asi 50 a nakoniec som pracoval so všetkými. Bolo to fantastické stretnutie, aj keď to bola veľmi náročná práca. Veď počet študentov sa zdvojnásobil. Téma workshopu bola „Fantastická zoológia“, téma, na ktorej som pracoval so študentmi vo viacerých krajinách sveta a vždy boli výsledky odlišné – podľa kultúrnych daností účastníkov workshopu. Na workshope bola vtedy prítomná aj Iku Dekune, neskôr ma potešilo, že jej ilustrácie k rozprávkam bratov Grimmovcov získali hlavnú cenu BIB-u. Stala sa z nej medzinárodne uznávaná ilustrátorka, ktorá dnes žije v Prahe a ilustruje knihy pre české i japonské publikum.

Ďalší zaujímavý úspech zaznamenal workshop na tému rozličného chápania kaligrafie písma rôznych národov sveta vo forme knihy „Ako sa to povie“. Vznikla vtedy veľmi kúzelná kniha, v ktorej boli akceptované kaligrafie písma účastníkov workshopu. Toto bibliofilské vydanie knihy vyšlo len v počte účastníkov workshopu. Kniha bola vytlačená technikou dvojfarebného linorezu. Pri práci s tlačou jednotlivých listov výrazne pomohol Alex Kaščenič. Každý autor tak ako ja má určite z tohto workshopu zaujímavé a veselé spomienky,

Ako tretiu spomienku uvediem workshop v hoteli Kamila vo Vajnorocho počas BIB-u v roku 2001. Bola to téma „Fantastická zoológia alebo mytológia moderného sveta – Od vedeckej terminológie po tvorivú prácu na detskej knihe“. Workshop viedli vtedy štyria lídri, Lilian Brøgger z Dánska, Regina Wer-

nec z Brazílie, Meshak Asare z Ghany a ja. Workshop bol zaujímavý nielen zánietením, s ktorým všetci účastníci workshopu pracovali na individuálnych témach, ale bol zaujímavý aj tým, že na nasledujúcom Bienále viacero účastníkov workshopu vystavovalo svoje práce, ktoré boli vytvorené na základe tejto témy, a niektoré z nich boli aj ocenené medzinárodnou porotou. A to azda teší najväčšmi. Popri jednotlivých konzultáciach s ilustrátormi odznali aj viaceré prednášky o ilustračnej tvorbe v rôznych krajinách, z ktorých pochádzali lídri workshopu: z Afriky, Dánska, Južnej Ameriky a Slovenska. Bolo to azda jedno z najzaujímavejších podujatí, ktoré som viedol, lebo dávalo študentom možnosť poznať ilustračnú tvorbu z rôznych pohľadov.

Čo by som mal želať BIB-u? Azda to, aby sme aj o ďalších 50 rokov mohli hovoriť, že Bratislava je mestom ilustrácie. Aby Bienále naďalej pokračovalo. Kniha a ilustrácia je hodnota, ktorú si len málo uvedomujú súčasné generácie v čase internetu a nových médií, ale ilustrácia a kniha je niečo, čo si človek nesie vo svojej duši po celý život. Práve prvé knihy majú veľký vplyv na formovanie osobnosti, na nachádzanie tých najkrajších hodnôt človeka, lebo je v nich ukrytá múdrosť tohto sveta.

Želal by som si, aby tak ako ja si spomínam na svoje prvé knihy v živote, aby si aj súčasné generácie detí spomínali na ich dôležité medzníky detstva. Netrúfam si povedať, aké by to mali byť knihy a či by to vôbec mali byť knihy, ale ak by to boli detské knihy, tešil by som sa o to väčšmi.

Kniha je kúzlo, ktoré nás môže sprevádzať celým životom. Nemusíme ani o tom vedieť. To je kúzlo knihy a nechajme, aby toto jej kúzlo zostalo také, aké je.

z rozhovoru

O. SLIACKEHO

s **D. KÁLLAYOM**

Recept ako ilustrovať knihu

■ Profesor František Holešovský, suverénny znalec českej a slovenskej ilustráčnej kultúry, vo svojej knihe *Besedy o ilustráciách a ilustrátoroch* z roku 1980 napísal: „Keď Dušan Kállay získal na BIB '73 Zlaté jablko za cyklus kresieb k historickej próze Jozefa Horáka *Leteli sokoli nad Javorinou*, znamenalo to dvojaké prekvapenie: jedno patrilo skutočnosti, že aj prostý cyklus ilustrácií, čo ako pietny a hlboko angažovaný, sa môže z rozhodnutia medzinárodnej jury dostať na popredné miesto významných diel, a druhé patrilo mladosti grafika – Kállay mal vtedy iba

dvadsaťpäť rokov.“ Skutočne neuveriteľné. Na tvojom vysokoškolskom diplome ešte nestihol uschnúť podpis rektora a už si bol na špici svetového ilustráčného peletónu. Čím si vysvetľuješ tento priam raketový štart medzi svetovú ilustrátorskú elitu?

Možno to bolo neuveriteľné. Neviem. Po skončení školy som ani veľmi ilustrovať nechcel. Mal som predstavu, že budem robiť maľbu a grafiku. Začal som ako všetci ostatní – návštevou vydavateľstva. Ako svoju prvú knihu musím uviesť dve, lebo už neviem,

Zlaté jablko '73

(Jozef Horák: *Leteli sokoli nad Javorinou*)

ktorú som dostal skôr. Bola to Čepčekovej próza pre deti Serenáda pre Martinu a Rúfusove Zvony. Za Zvony som kúpil obrúčky, oženil som sa a potom som dlhý čas pracoval s manželkou za jedným stolom u jej rodičov. Mnohí z mojej generácie mali podobné podmienky, takže ilustrácia sa stala nutnosťou, ale aj radosťou. Leteli sokoli nad Javorinou bola moja štvrtá knižka v živote.

■ Tvoj úspech sa mohol chápať aj ako bozk šťasteny, náhoda, ktorá mala získať mladých talentovaných výtvarníkov v rôznych krajinách pre ilustrovanie detských kníh. Už nasledujúci BIB '75, na ktorom ti prisúdili ďalšie Zlaté jablko, však nikoho nenechal na pochybách, že tvoje prvé ocenenie bolo opodstatnené, že v autorovi ilustrácií ku knihe Rytier Roland získava knižná kultúra originálnu umeleckú osobnosť. To, čo si totiž ponúkol, tvoja predstava gotiky, rekonštrukcia jej sveta a jeho atmosféry, bolo v kontexte vtedajšieho chápania ilustrácie knihy pre deti a mládež, predovšetkým v kontexte slovenskom, unikátne až provokujúce náročné, takže odrazu sa vynorila otázka, problém komunikatívnosti tvojho výtvarného prejavu. V každom prípade – postrehol to už profesor Holešovský – tvoja ilustrácia do roku 1975, a ja dodávam, že aj po tomto čase – deti nevyzýva ani nepodnecuje k napodobňovaniu. Jej pôsobenie spočíva v iných úrovniach. Skús ich, prosím, konkretizovať.

Rytier Roland bola moja prvá farebná kniha. Bola to pre mňa ohromná príležitosť. Azda aj dar šťasteny. Pieseň o Rolandovi som poznal čiastočne už z pobytu vo Francúzsku. Z literárnej predlohy vanula akási vzne-

šenosť, ale aj krutosť. Tomu všetkému som sa chcel priblížiť, zachytiť pocity, dojmy, ktoré som mal z prečítaného. Nebolo pre mňa dôležité, ktorá z figúr je Roland a kto je kráľ, pretože pri troche predstavivosti čitateľ nájde aj rytiera aj kráľa v každej postave. Obraz musí rezonovať s textom, nie ho opakovať. Tu niekde je azda hranica medzi tým, čo v texte inšpiruje, a medzi jednoduchou popisnosťou. Je to hranica, pri ktorej čitateľ musí uvažovať o funkcii ilustrácie, o jej postavení v knihe, čo mu prináša a čím ho obohacuje. Do galérie predsa nechodíme preto, aby sme videli, ako vyzerá portretovaný človek. Dôležitý je pocit, dojem, vzťah, ktorý vznikne medzi malírom a portretovaným.

■ Po druhom Zlatom jablku nasledovali iné ocenenia a uznanie. Kuriózne je, že v roku 1983 si ako tridsaťpäťročný získal prestížnu Cenu Ľudovíta Fullu. Rok predtým si vzbudil rozruch na Medzinárodnej výstave knižného umenia v Lipsku, kde si za ilustrácie ku knihe Lewisa Carrolla Alica v krajine zázrakov získal striebornú medailu. Jedinečnosť, s akou si interpretoval snovú imaginatívnosť tejto kultovej knihy svetovej detskej literatúry, bola natolko výnimočná, že celý najbližší BIB sa niesol v jej znamení. Bolo úplne samozrejmé, že k dvom Zlatým jablkám pribudla cena najvyššia – Grand Prix. Povedz, čo pre teba znamenalo ilustrovanie tejto knihy, resp. poodhal proces svojej tvorby, jej fázy, peripetie, dni a noci spoznávania textu, ktorý pre ilustrátorov bol a zostal Mount Everestom.

Pri knihe, akou je Alica v krajine zázrakov, nie je možné nemyslieť na autora. Sú totiž autori, ktorých die-

la sú späté s ich životom či s mýtom ich života. Mám na mysli Oscara Wilda alebo Hansa Christiana Anderse-
na. Je ťažko hovoriť o Alici a nepo-
znať fotografie Alice Lidelovej, nielen
tie, ktoré nafotil sám Lewis Carroll,
ale aj tú z jej zrelého veku. Nemôže-
me hovoriť o Alici, ak nevieme, že jej
autor bol profesor matematiky Char-
les Lutwidge Dodgson (1832 – 1898),
resp. ak nepoznáme jeho korešpon-
denciu. V jeho knihe vystupuje množ-
stvo malých tvorov, ktoré behajú po
zemi aj pod ňou, sem a ta ako v ne-
jakom labyrinte iného sveta. Všetko
tu môže byť malé i veľké, všetko sa
môže zastaviť, aj čas. Otázkou je len,
v akom zrkadle tento svet vidíme. Je
to svet spoločenstva, ktorý má vlast-
ných kráľov, vlastných hráčov kriketu,
svojich rytierov. A všetko to má nie-
čo spoločné s matematikou. S jej logi-
kou. Stačí veriť jednému, aby ste po-
chopili druhé. Je to zázračný, fantazij-
ný svet s logickou podstatou, a to je
na tejto knihe azda to najkrajšie a naj-
vzrušujúcejšie. Samozrejme, že tie-
to marginálie nezodpovedajú množ-
stvu úvah, ktoré mi prichádzali na um
počas ročného ilustrovania knihy. Ne-
mám ich zaznamenané, no dúfam, že
sú namaľované. Ak vnímavý čitateľ lis-
tuje v Alici, verím, že si dokáže prečít-
tať aj tieto úvahy. V každom prípade
pre mňa je táto kniha studňou inšpi-
rácií. Ak by som ju ilustroval dnes, za-
iste by ma podnietila k iným úvahám,
interpretáciám a bolo by to správne.
Chcem tým povedať, že nepoznám re-
cept ako ilustrovať knihu. Receptom je
len, pokúsiť sa ju prežiť.

■ V apríli 1988 sa v Bologni konal
25. medzinárodný veľtrh detskej knihy
a práve z neho priniesli svetové agen-
túry neuveriteľnú správu: Medzinárod-

Grand Prix BIB '83

(Lewis Carroll: *Alica v krajine zázrakov*)

ná organizácia IBBY, združujúca spisovateľov a ilustrátorov detskej knihy celého sveta, udelila slovenskému výtvarníkovi Dušanovi Kállayovi Cenu Hansa Christiana Andersena, najvýznamnejšie ocenenie, aké len môže tvorca detskej knihy získať. Navrhnuť ťa ako štyridsaťročného na „malú nobelovku“ bolo nezvyčajne riskantné, pretože podľa vtedajšieho štatútu navrhnutí umelci mohli kandidovať len raz v živote. Vyšlo to. Tvoje ilustrátorské výkony a najmä exhibícia, ktorú si v Alici predviedol, už totiž neboli len výtvarným unikátom, bol to akt, ktorý znamenal zásah do ilustračného myslenia a štýlu v medzinárodnom meradle. Spomeň si, v akej situácii ťa zastihlo rozhodnutie Medzinárodnej poroty pre udeľovanie Ceny H. Ch. Andersena. Bol si ním zaskočený alebo v kútiku duše si ho po všetkých tých priaznivých ohlasoch očakával?

V mojom pohľade má kniha dva životy. Jeden je, a ten ma zaujíma najviac, keď knihu ilustrujem. Druhý sa začína položením knihy na pulty kníhkupectiev. Tento druhý sa meria dotykmi rúk. Sú knihy, ktoré roky zostávajú ako nové. Druhé sú zodraté, obchytané. Vždy som si želal, aby moje knihy boli práve takéto. Otázka ocenenia je pre mňa druhoradá, aj keď by som nebol úprimný, keby som nepovedal, že každý priaznivý ohlas ma vždy poteší.

■ A potom nasledovala udalosť, na akú si nemohla trúfnuť ani tvoja fan-tázia. V hlavnom meste Nórska sa zišli najvýznamnejšie osobnosti svetovej detskej literárnej a výtvarnej kultúry, spisovatelia, ilustrátori, diplomati, nórska kráľovská rodina, aby ti vzdali poctu za víziu umeleckej detskej kni-

hy ako jedinečného prostriedku humanizácie sveta dospelých. Po doznení tvojho prejavu, v ktorom si sa prezentoval ako človek, ktorý má svoje vlastné slnko, svoj vlastný dážď a svoje detské tajomstvo, ozval sa sálou potlesk všetkých tých ľudí. Povstali a tleskali. Viem si živo predstaviť, že najdojatejšie ti tleskal už nežijúci staručký pán Björnson. Veď potomok tých, ktorí ešte pred osemdesiatimi rokmi nemohli mať ani vlastnú elementárnu školu a ktorí ako národ mali zmiznúť z povrchu zemského, si práve v jeho krajine pred zrakom kráľovskej rodiny preberá z rúk vtedy najslávnejšej detskej spisovateľky sveta Astrid Lindgrenovej uznanie za jedinečný vklad do svetovej kultúry. Mohlo sa mu dostať ešte väčšej satisfakcie za všetko, čo pre Slovákov v onom brutálnom čase urobil? Ale vráťme sa z predstavy do reality. Zmenila táto udalosť tvoj život? Čo si robil po nej, akými problémami si žil?

Pompéznosť a veľkosť tejto udalosti sa dá zažiť len raz v živote. Na mojej práci nemohla, pravda, nič zmeniť. Nemyslím, že olympijský víťaz začne behať maratón ináč, než ho behal pred svojím víťazstvom. Samozrejme, že som tomu všetkému bol rád. Potešilo ma, že sme sa spolu s manželkou mohli stretnúť s legendárnou Astrid Lindgrenovou a vypíť si s ňou kávu. Potom ma čakala profilová výstava na BIB-e, kde sa moje veci skúmali pod drobnohľadom. Nemyslím, že by som neobstál. A čo som robil potom? Ilustroval. Dodnes sa tým trápim. Jedny knihy sú lepšie, druhé horšie. Najdôležitejšie je vedieť, ktoré sú tie druhé.

(Bibiana, 2008, XV, č. 2.)

peter tvrdoň

Iba príjemné spomienky

Moje spomienky siahajú až do prvých ročníkov Bienále ilustrácií Bratislava, keď som nastúpil do vydavateľstva Mladé letá, ktoré bolo spoluorganizátorom tohto podujatia.

V roku 1985 dostala Zlaté jablko slovenská (vtedy ešte juhoslovanská) ilustrátorka Marija Lucija Stupicová za ilustrácie ku knihe H. Ch. Andersena Pastierka a kominár, ktorú vydala Mladinska knjiga Ľublana. K cene patrila aj finančná odmena vo výške 10 000 korún československých. Pre Mariju Luciju nastal veľký problém. Čo s peniazmi, ktoré mali hodnotu iba vo vtedajšom Československu. V Bratislave ju sprevádzali niekoľkí priatelia. Spomínam si, že tu bol Borut Ingolič, vtedy šéfredaktor vydavateľstva Mladinska knjiga, Niko Grafenauer, redaktor a popredný slovenský básnik, aj niektorí ďalší. Vyriešila to takto. Pozvala všetkých svojich priateľov do Luna baru v hoteli Kyjev, ktorý bol vtedy jedným z mála nočných podnikov v Bratislave. Luna znamená mesiac a pod jeho jasnou žiarou vstúpila celá jej spoločnosť do útrob baru. Tu použila svoju odmenu ako najlepšie vedela. Keď na oblohe mesiac nahradilo slnko, pobrala sa celá spoločnosť Marije Lucije na prechádzku po rannej Bratislave.

Udeľovanie Plakety Ľudmily Podjavorinskej sa začalo od roku 1972 a slúžilo

ako ocenenie našim a zahraničným jednotlivcom, kolektívom alebo inštitúciám, ktoré sa významne zaslúžili o šírenie slovenskej detskej literatúry v zahraničí. Udeľoval ju minister kultúry Slovenskej republiky na návrh výboru Slovenskej sekcie IBBY a vydavateľstva Mladé letá. Túto plaketu udeľoval vždy pri otvorení Bienále. Pri tejto príležitosti sa konali aj exkurzie do rodiska spisovateľky Podjavorinskej – do Bziniec. Tam navštívili jej pamätnú izbu, diskutovali o detskej literatúre a ochutnávali špeciality regiónu vrátane dobrej slivovice. Na dobrú náladu v Bzinciach dlho spomínali.

Skoro dvadsať rokov som bol mimo diania BIB-u, ale v roku 2005 som sa znovu dostal do víru toho všetkého, čo Bienále prináša. S okruhom spolupracovníkov stále pripravujeme ďalšie ročníky, aby sme udržali vysoký štandard tak, ako ho nastavili zakladatelia (Brunovský, Roll, Cipár a ďalší). Sme hrdí na to, že zo skromnej výstavy pred päťdesiatimi rok-

mi sa stala svetová prehliadka, a tu si do-
volím byť neskromný, ktorá určuje tren-
dy v ilustrácii detských kníh. Márna by
však bola naša snaha, ak by sme nenašli
podporu nielen u nás, ale aj v zahraničí.
Toto je vari priestor poďakovať tým in-
štitúciám, bez ktorých by Bienále nebolo
tým, čím je dnes. V zahraničí sa môžeme
spoliehať hlavne na plnú podporu IBBY
– Medzinárodnej únie pre detskú knihu),
UNESCA a ďalších inštitúcií zaoberajú-
cich sa ilustráciou a vydávaním detských
kníh. U nás doma sú to predovšetkým

Ministerstvo kultúry SR ako zriaďovateľ
medzinárodného domu umenia pre deti
BIBIANA, ďalej Magistrát hlavného mes-
ta, mestská časť Staré Mesto, ako aj ďal-
šie organizácie a jednotlivci. Bez nich by
sme ťažko mohli tvrdiť, že Bratislava je
už polstoročie hlavným mestom detskej
ilustrácie. Verím, že BIB aj v budúcnos-
ti bude značkou vysokej kvality a jeho
návštevníci vždy uvidia to najlepšie, čo
vznikne vo svete ilustrácií detských kníh
v priebehu dvoch rokov medzi jednotli-
vými ročníkmi.

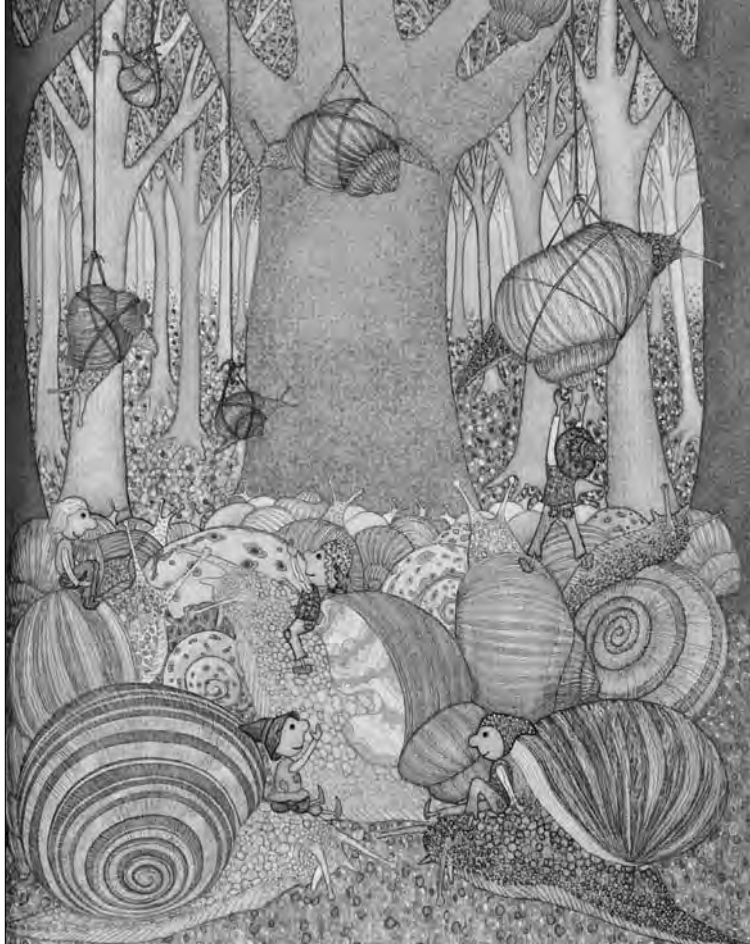
janine despinette

Rada prijímam výzvu zaspomínať si na
BIB. V tejto súvislosti zisťujem, že som
už veľmi, veľmi stará, takže môžem po-
vedať: Bola som v Bratislave počas sláv-
nostného otvorenia prvého BIB-u v roku
1967 na sympóziu „O vplyve ilustračnej
tvorby na emocionálnu výchovu detí“. A
po tejto prvej účasti medzinárodné
stretnutia BIB-u sa stali súčasťou najkraj-
ších momentov, často pod záštitou UNE-
SCA, v živote Despinettovcov – Janine aj

Bola som na prvom BIB-e

Jean Marieho. Vzťahy vytvorené umelca-
mi, výskumníkmi z univerzít, študentmi
zostali trvalým spojením... Svedčí o tom
dlhoročné priateľstvo s Dušanom Rol-
lom. Môj parížsky dom je odrazom BI-
BIANY pre návštevy umelcov. Takisto aj
knihy a moje referáty publikované v Oc-
togonal RICOCHET neustále informova-
li odborníkov o medzinárodných akciách
vrátane tých, čo organizovala BIBIANA.
Naši nasledovníci v roku 2050 budú sa
možno nad tým čudovať. Ale Janine Des-
pinette si dovoľuje tvrdiť, že Bienále ilus-
trácií Bratislava je zvláštnym miestom na
zisťovanie, čo nám básnici obrazu mô-
žu povedať o civilizácii našej generácie
v oblasti ilustrácie pre deti.

Čestné uznanie BIB '85

(Ivan Kalaš:
Kamaráti pašinkovia)

františek blaško

Bolo mi ctou

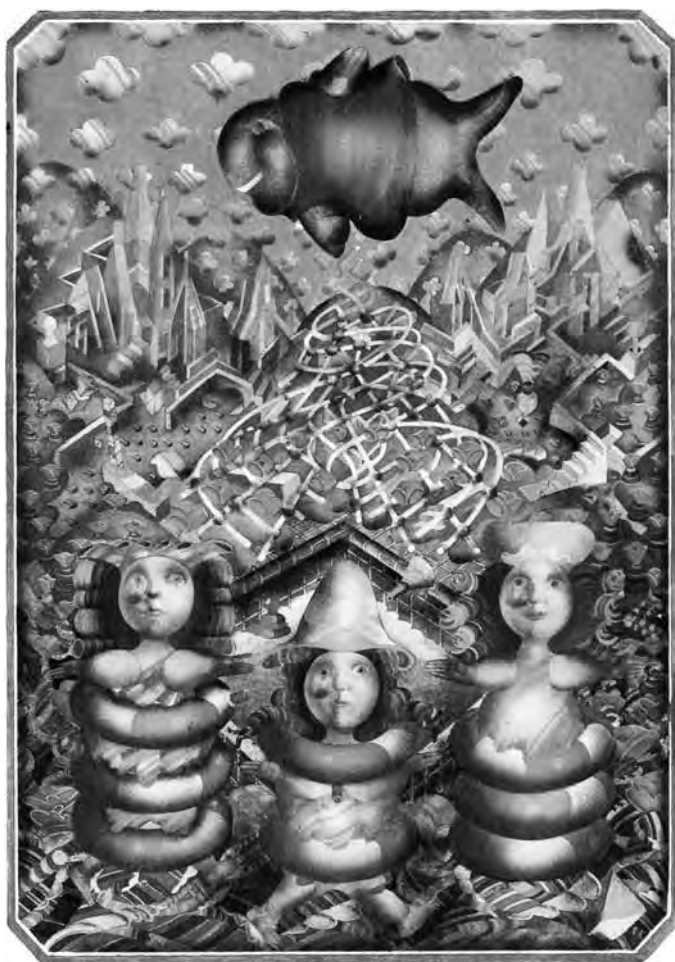
V roku 1985 som sa zúčastnil na Bienále ilustrácií v Bratislave malbami ku knihe Ivana Kalaša *Kamaráti pašinkovia*. Išlo o ilustrácie maľované štetcom a vycibrené kombinovanou technikou osvieženou farebným akvarelom. Porotu zaujala moja tvorba, takže som získal Čestné uznanie BIB. Z mojej ilustrátorskej tvorby UNICEF vydával pohľadnice. Zúčastnil som sa tiež Bienále ilustrácií

v Barcelone, súťaže Zlaté pero v Belehrade a Bienále ilustrácií v Teheráne. V roku 2000 som vystavoval ako jeden z 55 ilustrátorov z celého sveta v japonských veľkomestách. Túto putovnú výstavu navštívilo vyše milióna ľudí.

Bolo mi ctou ešte niekoľkokrát sa zúčastniť na BIB-e. Aj v súčasnosti sa venujem svojej srdcovej záležitosti, ktorou je ilustračná tvorba pre deti a mládež. Do budúcnosti želám BIB-u veľa pekných výstav s pútavými výtvarnými dielami.

Zlaté jablko BIB '87

(Guram Petriašvili:
Kominár v bielom
klobúku)

róbert brun

Jediný titul vydavateľstva BIBART

Niekedy v priebehu roka 1989, v čase spoločensko-ekonomickej transformácie, mi isté renomované

vydavateľstvo ponúklo ilustrovať výber pôvodných slovenských rozprávok ako reprezentačný edičný počin. Považoval som to za jedinečnú príležitosť, pravdepodobne vrchol mojej ilustrátorskej sebarealizácie. Napriek pozitívnemu ohlasu výtvarnej redakcie vydavateľstva práca na knihe bola napokon zastavená pre vstup v tom čase prioritných kritérií – transformovaní ekonómovia vydavateľstva presadili obavu o komerčný úspech pripravovaného titulu (vý-

tvorná kolekcia je dnes v zbierkovom fonde Chihiro Art Museum v Tokiu).

Tento vývoj udalostí prispel k môjmu rozhodnutiu definitívne rezignovať na budúce ilustrátorské aktivity, čo sa takmer naplnilo. Môj príbeh ilustrátora sa však končí inak – v roku 1994 na pôde BIBIANY vzniklo ambiciózne vydavateľstvo BIBART, kde som participoval na realizácii pilotného a, žiaľ, jediného vydaného knižného titulu (Päť zázračníkov), posledného pre mňa aj pre vydavateľstvo.

Kniha vyšla v roku 1995 a reprezentovala Slovensko na BIB-e. Druhé vydanie sa realizovalo v Japonsku. Vo výpočte významných kontaktov s BIB-om nemôžem prirodzene obísť svoju prvú účasť v súťaži v roku 1987, spojenú s udelením Zlatého jablka za titul Kominár v bielom klobúku.

Pre mňa má BIB v širokom verejnokultúrnom aj medzinárodnom kontexte nezastupiteľnú funkciu, ktorej opodstatnenosť v novej realite kontaminovanej celoplošnou anestéziou je nesporná.

Želám BIB-u naplnenie a revitalizáciu vízie, ktorá bola, a dúfam aj zostane, jej dlhodobou paradigmou.

Róbert Brun (1948) je síce žiak Vincenta Hložníka, ale podobne ako A. Brunovský pristupuje k ilustrovaniu literatúry pre deti imaginatívnou formou. V nej však dominuje jeho autorská poetika. V jeho ilustráciách sa opakuje niekoľko typických prvkov: figúra ako geometrický ornament, zrkadlový obraz ľavej a pravej časti kompozície, popartové opakovanie dekoratívnych motívov, tvarová deformácia (štylizácia) figúr, farebnosť, kolorizmus (M. Vančo, 2013). Tieto prvky sa objavujú už v jeho ilustráciách ku knihe Kominár v bielom klobúku (1986), ktorými na bienále zaujal (Zlaté jablko BIB 1987).

R. Brun prišiel s takým nezvyčajným obrazným chápaním ilustrácie, že bol vyslovený názor (B. Brathová, 2010, s. 10): Jeho „veselé a intelektuálne šialentvá“ si budú musieť ešte počkať, kým ich detská čitateľská obec akceptuje.

(Andrej Švec: Kontinuita v premenlivosti.
(Bibiana, XX, 2013, 4, s.17)

Marek Ormandík *Potrebujem si splniť sen*

BIB bol pre mňa od detstva najočakávanejšou a najpôsobivejšou výstavou v roku. Vždy ma bavilo chodiť expozíciou a každým krokom vstupovať do nového sveta. Dokázal som navštíviť jeden ročník aj 15 ráz – a nenudiť sa. Tipoval som ocenených, porovnával kolekcie jednotlivých štátov, hodnotil ilustrátorské štýly, porovnával vydané knihy... vlastne som nanečisto porotcoval. Preto som bol na oficiálnu funkciu porotcu v roku 2011 statočne pripravený. Už si potrebujem iba splniť sen – vystavovať na BIB-e. Tak smelo do ilustrovania! Nech žijú krásne knihy pre deti!

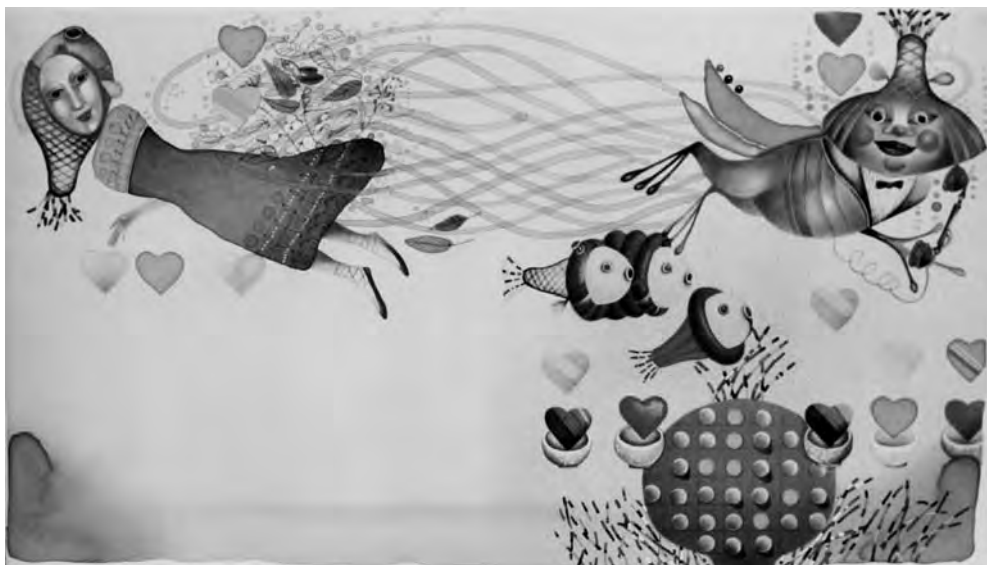
katarína ševelová

Byť ako iní

Vysoko nad hradskou v kúte záhrady, celkom pri plote, ležal kameň obklopený stromami, machom, kvetmi a bylinami. Raz, keď videl dolu na hradskej hrbu kameňov, zachcelo sa mu medzi ne a povedal si: „Čo je to za radosť prevažovať sa medzi týmito klátivými chúlостivými kvetmi a bylinami, ako rád by som žil medzi blízkymi, medzi svojimi bratmi, medzi kameňmi, ako som ja!“ A skotúlal sa na hradskú k tým, ktorých nazýval svojimi bratmi a blížnymi. Lenže tu

ho drvili kolesá ťažkých povozov, kopytá oslov, mulíc a klincami podkuté čižmy šliapali po ňom. Keď sa mu chvíľami podarilo nadvihnúť a chcel si vydýchnuť, pokrylo ho lepkavé blato a výkaly zvierat. Smutne hľadel na svoje predošlé miesto, osamelé útočisko v záhrade a videlo sa mu rajom.

Tak to býva s tými, čo opustia miesto tichého pozorovania a pohrúžia sa do vášní davu, plných večného zla.

Plaketa BIB '89

(Riekanky)

Prelínanie sna a skutočnosti

Andrej Švec

„Snaha o preniknutie k podstate detskej ilustrácie priblížila Katarínu Švellovú-Šutekovú k psychike čítajúceho dieťaťa. V ilustrácii si stanovila jasnú a prehľadnú koncepciu, podľa ktorej výtvarné detaily zodpovedajú poznaniu a mentalite detského vnímateľa,“ napísala o výtvarníčke ešte v roku 1988 D. Ilievová. A platí to doteraz. Čo sa odvtedy zmenilo, je väčšia uvoľnenosť kresby (ťažiskom však stále zostáva vecne a jasne vykreslená podoba figúr a vecí, komunikačne dieťaťu zrozumiteľná), väčšia rafinovanosť kompozície a prelínanie sna a skutočnosti v ilustračnom obraze (K. Plicka: Zámok na horúcom mori, 1995).

Autorkine ilustrácie pre deti radíme do imaginatívno-poetickej línie s autorke vlastnou snahou o adekvátnu obrazovú komunikáciu s detskou psychikou. V tomto smere je vo výtvarníckiných ilustráciách viac rýdzej úprimnosti ako samoučelných výtvarných fines. Výtvarníčka však dieťaťu nenadbieha iluzívnou kresbou, lacným sentimentálnym lyrizmom, ale vyzýva ho skôr k poeticko-symbolickému prehodnoteniu textu. Celkový charakter ilustrácií dotvára kultivovaná, striedom vyjadrená farebná nálada, výrazovo sa opierajúca o akvarelovú či kombinovanú techniku. Jej ilustrácie nezapierajú „ženskú výtvarnosť“. K charakteristickým znakom autorkinej tvorby patrí ďalej poetizujúco-lyrizujúci výraz, svojsky „stereotypná“ (ako na starých ikonách) typológia postáv. A optimistická i clivá nálada viac maliarsky ako kresbovo chápaných ilustrácií.

(Bibiana, III, 1995, s. 61 – 62)

jana kiselová-siteková

Chráňme si knihu aj BIB

Som veľmi šťastná, že Bienále ilustrácií Bratislava – toto nádherné podujatie – vzniklo vďaka úžasným ľuďom práve u nás na Slovensku, v našej Bratislave. A že toľké roky otvára brány čarovných svetov, fantazijných priestorov, rozdáva radosť a naplňuje srdcia malých i veľkých tichými hodnotami. Mne ako ilustrátorke dal BIB nesmierne mnoho. Poučala som sa na mnohých odmenených ilustráciách a to bolo moje ďalšie obohacovanie a vzdelávanie sa po ukončení školy. BIB mi daroval dve Plakety BIB a dve Zlaté jablká BIB, čo bolo pre mňa obrovským povzbudením, lebo človek veľa ráz pochybuje, neverí si.

Takmer pred dvadsiatimi rokmi pán Nadayuki Hasegawa, riaditeľ

múzea, uvidel moje práce na BIB-e, navrhol mi aj zrealizoval celoročnú putovnú výstavu mojich ilustrácií po Japonsku, za čo som mu nesmierne vďačná. Pred pár rokmi sme sa po slávnostnom otvorení BIB-u rozprávali s pánom Nikolajom Popovom a poprosila som ho, či by som sa nejakým spôsobom mohla dostať k jeho knižke o Robinsonovi. Zasmial sa a odvetil mi: Eto bylo sto let nazad, a tak zostala táto nádherná knižka ocenená hlavnou cenou na BIB-e pre mňa iba snom.

V dnešnom svete je slovom i obrázkom hodnotná kniha veľmi vzácnym darom, ktorý sa naplno, ale potichu rozdáva, a preto si ju chráňme, i náš BIB.

Hľadať s nádejou

z rozhovoru

**s Janou
Kiselovou-Sitekovou,**

držiteľkou Zlatého jablka BIB 1995

■ Biblické príbehy sú už oddávna vďačným námetom pre celé generácie spisovateľov a maliarov. Je však pomerne ťažké spracovať tento námet tak, aby bol prijateľný pre dieťa. Je vôbec možné výtvarne pretransformovať jeho etický pátos do podoby, v ktorej by bola zachovaná celistvosť jeho poznávacej hodnoty, a zároveň dosiahnuť čo najväčšiu citovú a estetickú zainteresovanosť?

Nie je to jednoduché a v plnej miere sa to asi ani nepodarí. Keď som si doniesla Sliackeho rukopis Adam a Eva domov, veľmi som zneistela. Slovom bol obsiahnutý obrovský priestor, tvoril sa vesmír, diali sa úžasné zázračné veci. A čo ilustrácie? Čím a ako začať? Téma ma veľmi priťahovala, nič podobné som dovtedy neilustrovala. Najprv ma priťahovalo to neznáme – anjeli. Ako ich vymyslieť, aby neboli len dekoratívnou výplňou knižky. Aby neboli všeobecní, ale typovo vyhranení, aby každý z nich mal svoje dôležité miesto – svoje poslanie. Aby boli deťmi i nie deťmi. A tak som sa snažila nebo namaľovať činorodé, naplnené prácou. Anjeli ťahajú drevené vozíky, vrchovato naložené oblakmi brčkavými ako ovčie kožuchy, aby ich umiestnili na tie správne miesta. Niektorí pobejú s džbánmi, aby poliali nebeské kvety... Potom som nakreslila deťom už dôverne známe božie výtvory – stromy, kríky, kvety, plody, mnohé kopytníky, maličké hýle, leopardy, krokodíla, kačku, nosorožca a nakoniec nahého človečika Adama. Tak vzniklo stvorenie sveta. Obálku som pokryla rôznymi chrobákmi, motýľmi, včelami, muchou, krtkom, čmeliakom, ježkami, myškami, lienkou... Anjeli, ktorí letia priestorom (jeden fúka do píšťaly, druhý trúbi na rohoch), sú rôznej pleti. Jeden je počerný a čiernovlasý, druhý má bielu pleť a zlatisté vlasy. Aj Adam a Eva sú poľudštení. Na úteku z raja nie sú celkom sami – bežia s nimi dva zajačiky, ktoré sú tiež zarmútené...

■ **Vaše ponímanie Adama a Evy je novátorské, provokujúce. Hneď bolo zrejmé, že pôjde o estetickú parádičku pre náročných. Na pultoch kníhkupectiev sa však ukázalo, že kniha zau-**

**jala i laikov. Míňala sa a svojou magic-
kou obraznosťou priťahovala čitateľov
všetkých vekových kategórií. Komuni-
katívnosť vášho výtvarného prejavu
tu možno spočíva práve v poľudštení
nadpozemského príbehu. Anjel s ohni-
vým mečom, ktorý hliadkuje pred raj-
skou záhradou, sa nemračí, je smutný
a možno iba medituje nad svojim
náhlym osamotením. Je to vaše milé
stvorenie sveta.**

Anjel s ohnivým mečom – táto ilustrácia je mi asi najbližšia. Nahodila som si ju ešte pri čítaní. Tu bude anjel a takto bude uložený raj. Ale „ukutí“ konečnej podoby bolo veľmi dlhé. Najprv som sa sústredila na anjela. Asi by to malo byť „dospelé dieťa“, ktoré musí pevne stáť na svojich nôžkach, musí byť zodpovedné, vážne v poslaní, ktoré má. Snažila som sa „vymurovať“ múr, ktorý pred nami ľuďmi navždy uzavrel všetky hodnoty. Aby obrázok nebol až taký nedostupný, vedľa anjela stojí zatúlaný zlatý škrečok, na múre sedia vtáky a na oboch stranách sú umiestnení dvaja buclatí pomocníci, ktorí nad tým všetkým pomáhajú bdieť. Budú si chrániť raj pred ďalším prehrešením. Je to neúprosný predel, a človek vyhnaný z týchto božských výšin musel začať inak. Bez pomoci a tvrdo.

■ **Časť vašich ilustrácií je maľovaná na textíliách, niektoré majú dokonca podobu „koberčiek“. Aj obrázky k Adamovi a Eve vzdialene pripomínajú staré čínske maľby na hodvábe...**

Nie je to čínsky hodváb, ale slovenské plátenko. Po dlhšom hľadaní som zistila, že mi vyhovuje lepšie ako papier – znesie oveľa viac. Napríklad rajská záhrada mala miestami niekoľ-

Zlaté jablko BIB '95
(Ondrej Sliacky: Adam a Eva)

Plaketa BIB '09
(Milan Rúfus: Anjelíčku, môj strážničku)

ko vegetačných výplní. Aj smerovanie stromov sa menilo. Aj vtáky menili svoj výzor, výraz. A plátenko vydržalo...

■ Ako napovedá vaše najnovšie a teraz najvyššie ocenenie – Zlaté jablko BIB '95, Adam a Eva patrí k vrcholom vašej ilustrátorskej tvorby. Napriek vážnosti zobrazovanej témy je táto knižka žiarivá, radostná, farebná a kompozične bohatá, je predzvesťou nového života. Dáva tušiť, že i taký dramatický zlom, akým sa pre človeka stalo vyhnanie z raja, vytvoril zároveň nevyhnutný predpoklad jeho strastiplného, ale pritom nesmierne bohatého pozemského prerodu. Na jednej strane stojí utrpenie a na tej druhej prehĺbenie človečenstva. O jeden raj sme už prišli. Možno práve v umení sa pokúšame vytvoriť jeho alternatívu...

Zem je bohatá a úžasne štedrá. Vydáva nám všetky svoje dary z ovzdušia, z povrchu i zo svojho vnútra. Život sa napriek všetkému neustále zázračne obnovuje. Máme nádhernú vegetáciu, zvieratstvo asi ako v rajskej záhrade. My ľudia sme však priveľmi rozdielni, medzi nami je málo dobrej vôle, sme netolerantní, v mnohom nemúdri. Sú tu prírodné pohromy, sú tu ľudské pohromy. Ten druhý raj je nedosiahnuteľný tak ako hviezdy. Ale asi práve preto vždy budeme hľadať jeho alternatívu aspoň v malom. Hľadať s nádejou...

(ĽUBA KEPŠTOVÁ,
Bibiana, IV, 1996, 1, s. 10 – 13)

timotea vráblová

predsedníčka Slovenskej sekcie IBBY

Môj príbeh

Detstvo som prežila na strednom Slovensku vo Zvolene. K BIB-u som sa dostala až na gymnáziu. Vtedy sme sa so spolužiakmi začali zaujímať o kultúrne dianie a podnikali sme triedne „výpravy“ do Bratislavy. Aj na BIB. Ohromil ma. Multikultúrnym spektrom. S každou vystavovanou krajinou prichádzali iné farby, dôraz na iné rozprávanie príbehu, iný pohyb, iné ticho, inak chápaný detail. Dovtedy som sa s niečím podobným v takej rozsiahlej a intenzívnej miere

nestretla. Preto som za BIB-om opakovane cestovala do Bratislavy aj v nasledujúcich týždňoch.

V roku 1985 získal GRAND PRIX BIB francúzsky ilustrátor Frédéric Clément. Jeho ilustrácia leva, ktorý leží na peróne železničnej stanice a možno čaká na vlak, mi dodnes ostala v pamäti. Lev pripomínal sfingu. Nie grécky typ – nemal tvár ženy. Hoci stál „pri cestách“. No nevyzeral na to, že dáva fatálne hádanky. Skôr sa mohol ponášať na egyptskú sfingu – znázorňujúcu kráľa a jeho moc. V jeho blízkosti ležal kufor a balík. Možno bol pripravený pre toho, kto mal prísť. Alebo si ho tam niekto zabudol. Alebo patril levovi? Človek sa sústredil na detaily. Perón i koľajnice boli vysypané tým istým štrkom a ladené v podobných farebných tónoch. Možno čakanie i pohyb majú niekde vo svojej podstate tú istú hodnotu. Na staničných hodinách neboli ručičky. Stanica vyzerala pustá. Akoby uprostred sna. Alebo na svitaní. V čomsi mi ten obrázok prirástol srdcu. Bolo to zvláštne. Vynáral sa mi často vtedy, keď som riešila vážne problémy. Bol snový, no pre mňa mostom aj k tomu reálnemu.

Až teraz som si uvedomila, že vlastne v tomto roku aj ja oslavujem: 30. výročie môjho príbehu z BIB-u, ktorý odvtedy sledujem. V posledné roky už nielen ako účastník expozície, ale aj trochu zbližša, počas jeho prípravy. Pamätám sa napríklad na jedného najmladšieho člena detskej poroty. Svoje postavenie porotcu bral veľmi vážne. Ledva ho bolo od zeme vidieť, no už mesiace dopredu usilovne študoval ilustrácie a knižky o dejinách výtvarného umenia a pripravoval sa „vysloviť svoj názor“. Do Bratislavy musel cestovať zo vzdialenej časti Slovenska. Len čo s mamkou dorazili, čakala ho „tá vážna práca“. Nemohol už vydržať, tak veľmi sa na ňu tešil. Hodnotil ostošesť. Až v polovici výstavy zaspal. Nie na-

dlho, takže svoje porotcovské hodnotenie napokon hravo stihol. A v úlohe čestne obstál.

Mám rada aj príbehy, ktoré som síce osobne nezažila, no ktoré kolujú medzi pamätníkmi. Myslím si, že sú rovnako cennou súčasťou BIB-u ako jeho katalógy a zborníky zo sympózií. K mojim obľúbeným patrí príbeh o Astrid Lindgrenovej, ktorá patrila k vzácnym hosťom BIB-u. Vo Švédsku si ju dodnes vážia ako osobnosť, ktorá povedomie osobnosti nevytvárala, ale ňou bola. Často hovorievala, že už má po krk Astrid Lindgrenovej, ktorú stvorila verejnosť a médiá. Spontánna, priateľská, láskavá a veselá. Tak sa predstavila aj na BIB-e. V tom čase bývalo zvykom organizovať hosťom a porotcom výlety autobusom na pamätné miesta, ktoré sa spájali so slovenskou knižnou kultúrou. Astrid vyhovovalo, že nešlo o „vyumelkovaný“ turistický zájazd, ale o autentické stretnutie s miestnou komunitou. Pamätníci spomínajú, ako si cestu autobusom zveseľovala užila. Počas cesty zabávala spoločnosť spievaním. A celý autobus spieval s ňou.

Mnohé príbehy BIB-u svedčia o tom, že je to dobrý projekt. A že si zachoval svoju osobitosť a identitu. Jedinečný je práve tým multispektrom. V každom ročníku ho možno vnímať ako kaleidoskop, cez ktorý si skladáme obrazce sveta. Ponúka priestor kultúram, aby predstavili to najlepšie, čo v nich momentálne je. A to kontinuálne, po celých tých 50 rokov, takto vytvára „príbeh“ vývoja ilustračnej tvorby. Jeho jedinečnosť je aj v spojení s Medzinárodnou úniou pre detskú knihu (IBBY). Je aj jej dieťaťom, a preto prirodzene nesie DNA aj z nej: poslanie priniesť kvalitnú knihu každému dieťaťu. A to už je ďalší príbeh. Hovorí o sile zväzkov a priateľstiev, ktoré sa takto tvoria a cez ktoré dokážeme priniesť do každého kúta zeme život.

Môj vzťah s BIB-om

Netrúfam si plne oceniť význam BIB-u a ani nechcem zabiehať do oblastí, ktoré sú z pohľadu iných profesií čitateľnejšie. Cielene sa chcem obmedziť len na vlastnú skúsenosť, pretože práve tú považujem v kolekcii iných za prínosnú. Výnimočnosťou tej mojej bolo, že ocenenie na Bienále priamo ovplyvnilo moje smerovanie k ilustrácii. Zlaté jablko BIB som dostal za svoju prvú samostatne ilustrovanú knihu. Bolo to v čase, keď som so svojimi maliarskymi a grafickými ambíciami vídal len zatvorené dvere a odmietavé kyslé tvare našich mienkotvorných teoretikov. Úspech bol vtedy pre mňa vítanou zmenou. Síce v oblasti, s ktorou som sa vtedy ešte neidentifikoval, a samotný môj prvý vstup

do ilustrácie som v sebe spájal s istou dávkou recesie. Bolo to však medzinárodné ocenenie, ktoré mi dávalo prinajmenšom právo na vlastnú existenciu mimo všetkých lokálnych žabomyších vojen. Ale tiež s úspechom spojenú morálnu povinnosť pokračovať v ilustrovaní.

Takto sa začal môj vzťah s BIB-om. Síce chudobnejší oproti rode ným Bratislavčanom, dlhoročne navštevujúcim jednotlivé ročníky, ale osudovo zasahujúci do môjho výtvarného života.

Autor sa venuje malbe, voľnej tvorbe, grafike a knižnej ilustrácii. V ilustráciách preukazuje nesmierny zmysel pre poetiku malby, detail, priestorové videnie a cítenie s charakterom príbehu. Evidentným dôkazom toho sú **Gulliverove cesty I**. More v nich sa napríklad vlní, koráb doslova pláva, jeho plachty sa trepcú vo vetre. Autor akoby týmto dynamickým maliarskym gestom vnášal do obrazu zvukomalebnosť. Do centra profiluje vždy predmet, ktorý je monštruózny, do neho citlivo a nenápadne vkladá drobné postavy. Každá z týchto figúrok má svoju tvár, charakter aj funkciu. Každá má svoju činnosť. Sú identifikovateľné a konkrétne. Práve v nich sa zrači autorov mimoriadny zmysel pre detail. Kompozične často využíva perspektívu a dôležitým fenoménomom sa stáva aj svetlo, ktoré umocňuje hĺbku ilustrácie i tajomnosť atmosféry. Ilustrácia môže existovať aj ako solitér. Každá je pochopená s plnou vážnosťou, dôslednosťou v celej šírke literárneho posolstva a významu. Tento zodpovedný maliarsky prístup vyprofiloval z Gulliverových ciest kultivovanú knihu pre deti v jednoznačnom naplnení striedanej estetiky, umeleckého výrazu i detskej čarovnej rozprávkovosti.

(Barbara Brathová: Peter Pan slovenskej ilustrácie, úryvok. Bibiana, 2010, 1, s. 58)

Zlaté jablko BIB '99
(Jonathan Swift: *Gulliverove cesty*)

Ľuboslav paľo

Most do farebných mikrokozmov

Bienále ilustrácií Bratislava vnímam v dvoch rovinách. Prvou je svetoznáma prehliadka ilustrácií, ktorú som registroval ešte ako dieťa-divák. .

Druhý pohľad na Bienále sa mi otvoril po prijatí na oddelenie voľnej grafiky a knižnej ilustrácie VŠVU, kde som študoval u profesora Dušana Kállaya. Bienále ilustrácií som začal vnímať profesionálne – ako skvelú výstavu tých najlepších ilustrátorov (a ilustrátoriek), ako zdroj informácií, a ako sa ukázalo neskôr, aj nových priateľstiev. Od roku 2001, keď som na BIB-e aj vystavoval, stal som sa jeho súčasťou. Spoznal som skvelých ľudí – Petra Čačka, Barbaru Brathovú, Danu Žakovú, Mariána Potroka. Nemôžem nespomenúť Dušana Rolla ako zakladateľa, neskôr pani Zuzanu Jarošovú, pána Petra Tvrdoňa. K tomu sa pridávali priateľstvá z „bibáckych“ workshopov, porôt, vernisáží a iných podujatí, ktoré sú s BIB-om spojené. Dokonca aj prvé stretnutie s mojím zahraničným vydavateľom sa udialo počas BIB-u. Profesionálnym vrcholom bolo pre mňa udelenie

ocenenia Zlaté jablko BIB 2005. Hádám aj preto sa mi podarilo s mojimi knižkami navštíviť viacero krajín, v pamäti mi utkvela hlavne návšteva Japonska.

Vo svete knižiek je BIB značkou, ktorá má stále cveng. Viem, akou prestížnou záležitosťou je pre ilustrátorov prezentovať na ňom svoje diela. Aj keď som stále aktívny výtvarník (dúfam, že moje ilustrácie sa na BIB ešte dostanú), môj kruh sa uzatvára. Posledné ročníky si stále väčšmi užívam ako divák. Kde môžete na takom malom mieste vedľa seba vidieť „farebné mikrokozmy“ toľkých kreatívnych ľudí? Nádhera. A ešte sa tie svety dajú odnieť domov zabalené v knižkách.

V čase, keď píšem tieto riadky, v Bratislave búrajú jeden most. Postavia nový. BIB je tiež takým mostom, ktorý má svoje miesto nad Dunajom. Ale na rozdiel od toho skutočného sa nanovo postaviť nedá. Blahoželám Bienále ilustrácií Bratislava – farebnému mostu kreativity a priateľstva – k jubileu a želim mu veľa úspechov aj v ďalších rokoch.

Zlaté jablko BIB '05

(Luboslav Paló: Haló, haló, pani Mačka!)

z rozhovoru

s LUBOSLAVOM PALOM

Mačka vo vreci

■ Ako vznikla knižka *Haló, haló, pani Mačka!*, za ktorú ste získali Zlaté jablko BIB 2005? Bola to objednávka vydavateľa alebo ste ju vydavateľovi ponúkli vy?

Kniha je výsledkom spolupráce so švajčiarskym vydavateľom Bohem Press. Je to moja druhá knižka v tomto vydavateľstve. „Vznikla“ na BIB-e pri neformálnej príležitosti. Napísal som

si do nej text, navrhol grafickú úpravu a, samozrejme, ilustroval som ju. Neznamená to však, že som akýsi literárny terminátor. Kniha má minimum textu, je to tzv. obrázková knižka.

■ Obrázkové knižky pre malé deti nie sú u nás stále považované za plnohodnotné artefakty. Sú v rozpore s našou tradičnou predstavou o textovo rozsiahlej knihe. No a práve tento typ bol

témou workshopu UNESCO – BIB Albína Brunovského s výtvarníkmi Argentíny, Brazílie, Chorvátska, Iránu, Kolumbie. Sú to zástupcovia krajín, ktorých dielo naša verejnosť vlastne nepozná.

Workshop Albína Brunovského sa organizuje na podporu začínajúcich ilustrátorov z krajín tretieho sveta alebo z krajín, ktoré nie sú v ilustrátorskej špičke. No prichádzajú aj zrelí ilustrátori s vlastnými realizáciami. Aj ja som bol pred časom účastníkom tohto workshopu a dnes stretávam na medzinárodnom ilustrátorskom politedajších kolegov, ktorí majú vlastné realizácie. Workshop umožňuje, aby sa účastníci z týchto krajín zúčastnili celého podujatia Bienále a aby rozvíjali svoju ilustrátorskú tvorbu a pod vedením lektora vytvorili program s praktickým výstupom. Už len z geografického hľadiska pre nich nie je bežné dostať sa do prostredia Európy. Významný je poznávací rozmer, učia sa ilustrátorskému remeslu a môžu sa vzájomne obohatiť rôznymi pohľadmi na tému. Keď som ja bol účastníkom workshopu, téma bola Tradičné v netradičnom – spracovanie vlastného, ľudového námetu v netradičných technikách a výrazoch. Bolo veľmi zaujímavé sledovať, ako pristupujú ilustrátori z rôznych kultúr k spracovaniu toho istého námetu. Bolo cítiť mentalitu, kultúru národa, azda aj náboženské vnímanie a cítenie účastníkov.

■ **Aké sú trendy? Kam smeruje súčasná ilustrátorská tvorba detských kníh?**

Dôležitá je kultúrna tradícia. Veľmi sa mi páči francúzska alebo talianska škola, kde tradíciu či kultúru cítiť. Aj v súčasnosti prichádzajú so zaujímavými nápadmi, používajú netradičné techniky aj formy, kombinácie napr. digitálnej ilustrácie s ručnou. V istom zmysle tradicionalistická ilustrácia bude mať stále miesto – je to predsa masový produkt. Mainstream je žiadaný, tak to má byť. Potom sú ilustrácie hľadačské, expresívne, maliarske, no aj sem už vstupujú technológie spracovania na počítačoch, aj tlačené výstupy sú digitálne. Sú ilustrácie, ktoré sú bohato, detailne ilustrované niekedy až popisné, a sú ilustrácie, ktoré sú robené veľkoryso – záleží to predovšetkým od mentality. Naša ilustrácia je dejová, máme to zaužívané od barokových a renesančných obrazov veľkých príbehov. Aj dnes, keď je literárny dej dynamický, je v ňom veľa detailov, prerozprávania. Východná tradícia naopak stavia skôr na pociť – tam je ilustrácia napr. iba rozmazaný papier – veď prší a nemusí sa nič iné diať. Keď robia ilustráciu s dažďom európski ilustrátori, je tam plno ľudí pod daždníkmi, na domčekoch sú pozatvárané okná. Takže svetová ilustrácia je veľmi pestrofarebná a rôzna. Keď som bol naposledy na veľtrhu detských kníh v Bologni, ťažko by som si vedel predstaviť nejaký spôsob ilustrovania, ktorý by tam nebol.

(L. Suballyová ,
Bibiana, 2007, XIV, č. 3, s. 21)

Viedol som workshop

martin **kellenberger**

Už ako chlapec som začal vnímať Bienále ilustrácií Bratislava. Mesto sa zmenilo. Na niekoľkých miestach boli farebné pútače, veľmi nápadité tvarovo, graficky i farebne. Oznamovali vždy nové Bienále, výstavu ilustrácií umelcov z celého sveta. Bol to sviatok pre všetkých ľudí, ktorí majú radi knižky pre deti plné obrázkov. Každé Bienále bolo trochu iné, raz bolo bohatšie, raz skromnejšie, premietali sa na ňom aj kreslené filmy. Vždy tu bola fantastická atmosféra, tajomná fantázia nemala konca. Svet prišiel k nám prostredníctvom stoviek výtvarníkov, ich ilustrácií, ktoré nám ukazovali pestrosť, bohatstvo a poslanstvo umenia.

Prešli nejaké roky, z chlapca sa stal študent a potom absolvent, výtvarník a ilustrátor. Bienále som začal vnímať už profesionálne. Zúčastnil som sa viacerých ročníkov, bol som aj v organizačnom výbore.

Viedol som ateliér, workshop pre zahraničných výtvarníkov v Moravanoch nad Váhom. Renesančný kaštieľ bola úžasná kulisa pre naše výtvarné dialógy. Cítili sme sa výbor-

ne, zostava bola úžasná, bola zastúpená Brazília, Argentína, India, Rusko, Francúzsko aj ďalšie krajiny. Zúčastnení výtvarníci boli kultivovaní, profesionálne zdatní a všetci mali oči plné krásnych maliarskych a grafických nápadov. Bola s nami aj francúzska spisovateľka a literárna vedkyňa Janine Despinette. Povzbudzovala nás, veľa sme debatovali, páčili sa jej moje ilustrácie ku knižke Petra Glocka Kominárik. Vďaka tomuto sviatku som stretol mnohých zaujímavých tvorcov, výtvarníkov a spisovateľov.

Na začiatku boli ľudia, ktorí Bienále založili, vlastne si ho vysnívali. Im patrí vďaka za kultúrnu vyspelosť, odvahu snívať a umením spájať ľudí celého sveta. Ďakujem, že môžem byť pri tom ako umelec aj ako jeden z mnohých spolupracovníkov. Všetkým tvorcom, usporiadateľom, návštevníkom, fanúšikom, skrátka všetkým zúčastneným želim, aby tento krásny festival umenia naďalej pokračoval, pretože detská kniha je poslanstvom fantázie a tvorivosti človeka.

Bud' je v tom
dieťa,
alebo
Zlaté jablko

martina **matlovičová**

Bienále ilustrácií Bratislava vnímam od detstva ako niečo výnimočné, magické a emotívne veľmi silné. Už ako decko som s mamou pravidelne chodila obdivovať ilustrácie z celého sveta. Raz (bola som asi šiestačka) sme výstavu navštívili ako krúžok Ľudovej školy umenia a vtedy nás odchytil akýsi fotograf, vraj z časopisu Život, dal mi do ruky obyčajné (teda jedlé) jablko a ostatné deti nainštaloval tak, že sa po ňom načahujú, ale držím ho ja. Obrázok bol, myslím si, aj na titulnej stránke toho časopisu. Mama bola vtedy na mňa veľmi pyšná a povedala, že preto ujo fotograf dal do ruky jablko práve mne, lebo som mala na sebe nové trakové rifle z NDR, ktoré mi pred mesiacom kúpila vo Warnemünde. Celé roky som tajne túžila po tom Zlatom jablku vyloženom vo vitríne na výstave. Tušila som, že raz ho dostanem.

Len som si myslela, že kým k tomu dôjde, budem už babička.

Pamätám si presne ten večer, keď mi volala Barbara Brathová, vtedy vedúca Sekretariátu BIB, že som získala cenu. September 2009. Akurát sme mali návštevu, sedíme vonku, zrazu volá Barbara, trkoceme (ešte sa tak dobre nepoznáme), cítim, akú veľkú radosť má Barbara. Ale moja reakcia je priam šialená: od radosti začnem pobiehať po dvore, vydávajúc rôzne výkriky, zvuky, ba dokonca nadávky. Manžel s kamarátom len pozerali a ničomu nerozumeli. Potom som zavolała mame a vravím jej, že niečo vážne sa stalo, ale musím jej to prísť povedať osobne. Tak som jej to na druhý deň vyklopila. Mama mi vtedy povedala, že tušila, že to môžu byť len dve veci: buď je v tom dieťa, alebo Zlaté jablko.

BIB je moje detstvo, moje splnené sny, môj sentiment, môj detský svet.

So Saroyanom som sa stretla už na strednej škole pri poviedkových knihách. Už vtedy mi bolo jeho videnie blízke, aj keď Tigra som si naplno vychutnala až teraz, keďže na symboly musí človek trochu dospieť a ja som v oneskorenom vývine.

Na knižke sa mi robilo rôzne: tvorba ako sa patrí, pocity eufórie a pocity vlastnej úbohosti boli kamoši. Na jednej strane ma ten text veľmi lákal, na druhej som si nebola istá, či mu dokážem poskytnúť dostatok imaginácie. Mala som pred Saroyanom veľký rešpekt. Musíte ísť ruka v ruke s textom, ale zároveň svojou cestou, svojimi výtvarnými prostriedkami. Tracyho tiger je navonok naratívne rozprávanie, ale po pár stranách zistíš, že je to sen, imaginácia, symbol. Tiger totiž neexistuje v hmotnej podobe. A musíš ho nejako stvárať. Pre inšpiráciu som si pozrela na internete pár obálok zahraničných prekladov. Na jednej je fotografia reálneho tigra! Tak to je „prúser jak delo“.

(Z rozhovoru Ľ. Kepštovej s M. Matlovičovou. Bibiana, 2009, XVI, č. 4)

Zlaté jablko BIB '09

(William Saroyan: Tracyho tiger)

viera anoškinová

Kto pripravoval BIB

Bienále ilustrácií Bratislava si pamätám od detstva – chodila som tam ako dieťa zo škôlky a žiačka zo základnej školy. Vďaka úžasným dojmom z nádherných ilustrácií som sa tam vracala aj ako gymnazistka a neskôr ako študentka Univerzity Komenského. Ani ako študentke dejín umenia mi nezišlo na um, že sa niekedy stanem súčasťou BIB-u a spoznám jeho najväčšie „tajomstvá“ zo zákulisia. Až keď som začala pracovať v BIBIANE, medzinárodnom dome umenia pre deti, na Sekretariáte BIB-u, uvedomila som si, koľko rôznych činností je za každým jedným ročníkom. Myslím si, že bežný návštevník si ani nemôže uvedomiť, koľko precíznej práce a koľko ľudí stojí za jedným ročníkom – od výroby plagátov, výtvarno-priestorového riešenia, aranžérskych prác, vytvorenia katalógu, spracovania ilustrácií a nakoniec samotnej realizácie výstavy. Tomu všetkému však predchádza práca ľudí, ktorí kontaktujú zahraničných ilustrátorov, zbierajú podklady na katalóg, pripravujú sympóziu a workshop. Práve toto sú činnosti, ktoré

má na starosti Sekretariát BIB-u – ľudia, vďaka ktorým je BIB tým, čím je – medzinárodne uznávanou súťažnou prehliadkou originálov ilustrácií pre deti.

Počas päťdesiatich rokov sa v ňom vymenilo veľa ľudí a každý z nich má nespornú zásluhu na pretrvaní tohto podujatia. BIB patril pod viacero organizácií – Slovenskú národnú galériu, kde fungoval ako Medzinárodný kabinet ilustrácie – tu pracovali Eva Šefčáková a Anna Urblíková-Horváthová. Od roku 1985 patril pod Správu kultúrnych zariadení, kde Sekretariát BIB-u viedla Oľga Gráfová a neskôr Oľga Koníková. Nakoniec sa od roku 1999 organizátorom Bienále stala BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti, a dala mu definitívnu „strechu nad hlavou“. Na Sekretariáte BIB-u sa vystriedalo viacero vedúcich – Lída Droppová, od roku 1995 Barbara Brathová a od roku 2010 ho vediem ja. Spomenula som len vedúce, ktoré majú na starosti prípravu a realizáciu sympózií, ale zásluha za pretrvávajúcu vysokú kvalitu Bienále a jeho medzinárodné uznanie patrí všetkým, ktorí tu pracovali a stále pracujú.

BIB – to nie je len súťažná prehliadka ilustrácií z celého sveta, ktorá sa pravidelne koná v Bratislave každé dva roky. Sekretariát BIB-u každoročne organizuje rôzne propagačné výstavy po Slovensku i v zahraničí. Za svoju polstoročnú existenciu BIB usporiadal výstavy v 44 štátoch na celom svete. Výstavy sa uskutočnili takmer vo všetkých štátoch Európy, v Ázii (Čína, Malajzia, Južná Kórea, Japonsko, Indonézia, India, Irán), v USA a v Kanade, v Južnej Amerike (Mexiko, Kolumbia, Čile, Brazília) a taktiež v Egypte. BIB na týchto výstavách prezentoval ocenené ilustrácie z jednotlivých ročníkov BIB-u, práce nositeľov cien GRAND PRIX a tiež tvorbu ocenených slovenských ilustrátorov na BIB-e. Významná bola výstava ocenených slovenských ilustrátorov v roku 2010 v budove OSN počas 65. zasadnutia Valného zhromaždenia OSN v New Yorku. Koncom roka 2014 sa uskutočnila veľká výstava ilustrátorov ocenených na BIB-e a čín-

skych ilustrátorov na II. medzinárodnom knižnom veľtrhu v Šanghaji. Významná bola aj výstava v centrále Európskej únie v Bruseli. Od svojho vzniku sa BIB každoročne prezentuje výstavou na Medzinárodnom veľtrhu detskej knihy v talianskej Bologni. Tam sa tiež prezentuje samostatnou výstavou víťaz GRAND PRIX BIB. Tradične sa už BIB prezentuje aj samostatnou výstavou na medzinárodnom veľtrhu Svet knihy v Prahe. Výbornú spoluprácu má tiež Sekretariát BIB-u s Japonskom, kde v rôznych mestách pravidelne po každom ročníku vystavujú svoje práce ocenení ilustrátori. Sekretariát tak tiež pravidelne vystavuje na kongresoch Medzinárodnej únie pre detskú knihu (IBBY), ktoré sa konajú každé dva roky v inej krajine sveta. BIB pravidelne organizuje výstavy v slovenských inštitútoch, ktoré sú v Berlíne, Prahe, Viedni, Varšave, Budapešti, Moskve, Paríži a v Ríme. V ostatnom období BIBIANA so Sekretariátom BIB-u intenzívne predstavuje ocenených ilustrátorov aj diela slovenských ilustrátorov v Srbsku, a to najmä v oblastiach, kde žije slovenská menšina.

Pohled na BIB z českého ateliéru

Exkluzivně pro revue Bibiana

**RENÁTA
FUČÍKOVÁ**

Připravila Milena Šubrtová

Padesáté výročí BIB-u je příležitostí podívat se na tuto významnou událost ve světě ilustrace dětské knihy z perspektivy vrstevníků. Spolu s Renátou Fučíkovou patříme ke generaci, jejíž dětství lemovaly knížky vystavované a oceňované na prvních ročnících. Renáta Fučíková po absolvování gymnázia vystudovala ateliér ilustrace a užité grafiky na VŠUP v Praze. Vedle ilustrační tvorby vytváří rovněž komiksy, návrhy plakátů a poštovních známek. Ilustrovala čtyři desítky knih a v posledním desetiletí se prosadila také jako úspěšná autorka obrázkových knih o historii a významných představitelích českých dějin a kulturního života. Na mezinárodním poli byla oceněna například na Biennial of Children Religions Illustrations v Teheránu, její díla jsou zapsána na Honour List IBBY a uvedena v katalogu White Raven of

IJB München. Je několikanásobnou nositelkou ceny Zlatá stuha a její pozici na české knižní scéně potvrzuje skutečnost, že byla nominována na Astrid Lindgren Award.

■ Co pro tebe jako ilustrátorku a autorku dětských knížek BIB znamená?

BIB je pro mě tradicí. Tradičním setkáním, tradiční konfrontací výtvarného doprovodu literatury pro děti. Je pro mě tradicí ve všech aspektech: svým umístěním v prostoru i čase, vím, kde výstavu najdu, kdy ji navštívím, jak bude řešená, umístěná a řazená. Překvapení jsou jen dílčí – některá ze zemí se náhle vyšvihne do popředí, její ilustrátoři zazáří – pravděpodobně díky nějakým pozitivním objektivním změnám u nich doma. Nebo překvapí určitý trend v námětech, trend v použité technice... Pokud chci kontinuálně sledovat světový vývoj ilustrace, je právě BIB tím správným nástrojem. Svým širokým, demokratickým záběrem a tradičním, poměřujícím přístupem.

■ Kdy jsi poprvé zaznamenala jeho existenci? Vzpomínáš si na dojmy z první návštěvy?

Svůj první výlet na BIB jsem podnikla roku 1987. UMPRUM tehdy vypravila autobus pro studenty. Za tmy jsme vyrazili, za tmy jsme se vraceli. Pro některé kolegy to byl výlet, pro mě setkání s něčím významným a z pohledu studenta "nedostižným".

Pokud jsem správně zachytila tehdy převládající trend ilustrace, pak na mě zapůsobily hlavně ty iluzivní, plně impresí, výpravné, veristické. U nás tehdy převažovala kolorovaná kresba spíše karikaturního charakteru. Kolegové tak pracovali zřejmě trochu i ze zoufalství: podřizovali se nekvalitní reprodukovatelnosti v časopisech. České knižní ilustrace navíc od 60. let koketovaly s animací. Zasáhla do nich rozmnožitelnost ve večerníčcích, v animovaných uspávkách. Obraz se redukoval do silných kontur, původní výrazná výtvarná stylizace brala za své v rukách rozkreslovačů. I v knihách pak převládaly barevné plochy pouze vyplňující zjednodušenou kresbu.

Italská a francouzská ilustrace mě tenkrát v Bratislavě překvapily bohatostí výjevů, technickou pečlivostí, odvahou v transpozici námětu...

■ A tvoje první účast na BIB-u? Vzpomeneš si?

Roku 1993 jsem se poprvé zúčastnila s černobílými ilustracemi k Letopisům Narnie. Dostala jsem se k té knize hned po převratu. V létě 1990 vzniklo mnoho nových nakladatelství, zatímco ty dosavadní stálíce se otrásaly v základech pod nápořem importovaných barvotisků.

Narnie byla moje první velká práce, nepočítám ty předchozí sešity

dobrodružných příběhů a komiksů. Musím se přiznat, že jsem tehdy ani netušila, jakou klasiku jsem měla na stole. Kniha nesměla v socialistickém bloku vycházet, patrně pro svůj náboženský podtext. Já ji tak ale nevnímala, necítila jsem ostych ani bázeň před klasikou. Nechala jsem se jen prostoupit silným příběhem. A myslela jsem mimo jiné i na ty výpravné ilustrace, které jsem znala z BIB-u.

Svazovalo mě zadání: vytvořit malé černobílé ilustrace pro paperbackové vydání – to byl experiment. Pokus napodobit západní produkci a vytvořit malé knížečky, které si děti mohou vézt třeba na tábor. Paradoxně mně to svazující zadání vytvořilo jasné mantinely, vodítka. Rozhodla jsem se ztvárnit černobílý svět připomínající xylografie, ze kterého bude dýchat stará Anglie, tajemství, napětí i dobrodružství. Kniha měla v Čechách velký úspěch, dodnes na ni vzpomínají milovníci fantasy. Nové vydání Narnie už dělalo jiné nakladatelství a bez ilustrací.

■ A další ročníky BIB-u? Předpokládám, že ses účastnila i dál?

Ano, zúčastňovala jsem se hlavně ilustracemi, které jsem dělala pro francouzské nakladatelství Gründ, něco z toho pak putovalo s kolekcí BIB-u i do Japonska. Možná mě opravdu tolik ovlivnily ilustrace, které jsem viděla v 80. letech na BIB-u, protože vím, že jsem v té době pracovala jinak než čeští kolegové. Je dost možné, že za tím je opravdu ten první zásah, první dojem. Byla to za totality jediná možnost, jak poznat kvalitní zahraniční knihy. Za to jsem BIB-u opravdu vděčná.

■ Zúčastnila jsi se řady zahraničních přehlídek. V čem je podle tebe BIB

specifické? Podepisuje se na něm i genius loci?

Řekla bych, že BIB je přínosné hlavně svou šíří. Představuje práce z celého světa. Na jiných přehlídkách bývají vidět jen segmenty. Regionálního rázu nebo naopak dané pozici v oboru (mám na mysli alternativnější přehlídky).

Genia loci příliš necítím. Tím chci říct, že BIB působí svou šíří velice objektivně. Výstava vždycky dokáže díky abecednímu uspořádání pohltit hned prvními kolekcemi: silné latinskoamerické země na začátku, za nimi některé západoevropské. Většinou už u Holandska si musím vydechnout, abych dokázala všechno vnímat stejně intenzívně.

■ Aktivně jsi v posledních letech vystoupila na dvou sympoziích. Jaké téma sympozia bys uvítala v dalších ročnících BIB-u?

Symposium na BIB-u má neopakovatelnou atmosféru. Nejen tu formální při samotné prezentaci příspěvků a při diskusi. Ale hlavně tu neformální, večer u vína... Seznámila jsem se s přáteli z celého světa, udržujeme stálý kontakt, potkáváme se na veletrzích a také na BIB-u. Co se týká těch témat, možná by bylo zajímavé prozkoumat téma – tedy pokud už neproběhlo – “znovuobjevování objeveného”. Zdá se mi, že evropskou ilustraci trochu lomcuje retrovlna. Opakování stylizace ze začátku 60. let. Plošné pojetí objektů, určitá barevná prostota, kdysi daná reprodukcními nedostatky, dnes záměrně docilovaná v počítači. Ačkoliv současná realita obsahuje daleko víc detailů, především technologických, výtvarné pojetí mnoha knih pracuje s vizuální stylizací

paneláků a dopravních prostředků z roku 1964. Tenhle fakt nechci hodnotit ani odsuzovat, jen jsem to zaregistrovala. Dále třeba “Mikrosvět versus makrosvět”. Mikrotémata stébel trávy, drobků chleba, šroubků a matic v konfliktu s výpravnými knihami o dějinách, o osobnostech, o událostech. A dále téma: “Jak udržet pozornost dětí? Kam až smíme zajít?” Věnovat se kýči, ale naopak i superalternativním menšinovým knihám – rozebrat jejich úspěšnost na trhu a mezi příjemci. Nebo: “Jsou to ještě knihy pro děti?” O knihách s vysokou uměleckou kvalitou, kterou vnímá s povděkem jen dospělý příjemce, ale dítě spontánně vybírá jiné, nebo se zaměřit na fakt, že v mnoha zemích se neprodukuje ilustrovaná kniha pro dospělé, a tak ilustrátoři utíkají do tvorby takzvané určené dětem.

■ BIB završuje půlstoletou existenci. Co bys mu přála do budoucna?

Přeju BIB-u mnoho dalších dobrých ročníků. Podmínkou k nim však je, aby dál vycházely ilustrované knihy pro děti. A toho podmínkou je, aby o ně byl nadále zájem. Děti by měly chtít dál číst a rodiče by je v tom měli podporovat. Dnešní generace je daleko více fixovaná na obraz, texty se zestručňují. Možná z toho vyplývá, že ilustrace bude čím dál důležitější? Snad. Zkusme věřit. Já v to věřím.

andrej švec

BIB v diskusii

Reflexie k 50. výročiu BIB-u

ÚVODOM

Také významné výročie, akým je päťdesiat rokov trvania Bienále ilustrácií Bratislava, si nepochybne zasluhuje laudačný tón. Nejde totiž o provinčnú slovenskú výstavku, ale o svetovú akciu, ktorú organizuje Slovensko. Zásluhou Bienále sa Bratislava každé dva roky stáva hlavným mestom jedinečného svetového ilustračného podujatia, pričom Bienále ilustračný svet nielen prezentuje, ale aj inšpiruje v jeho vývine. Ak napriek tomu k príspevkom, ktoré túto skutočnosť s obdivom pripomínajú, zaradíme polemický príspevok Andreja Šveca, robíme tak v presvedčení, že jeho relatívna kritickosť BIB nespochybňuje, len hodnotí inak. A práve to redakcii Bibiany, ktorá sa BIB-u venuje systematicky, umožňuje zaujať k príspevku svoje stanovisko. Presnejšie k tej časti autorovej „správy“, v ktorej sa len konštatuje, že v porevolučných rokoch došlo v organizácii BIB-u k zásadnej zmene, ale neuvádza sa jej pozadie a už vôbec nie dôsledky, ktoré z tejto zmeny pre BIB vyplývali. V tejto súvislosti dúfame, že aktualizova-

né stanovisko čestného predsedu Medzinárodného komitétu BIB-u Dušana Rolla k tomuto problému bude pre zainteresovaných a všetkých priaznivcov Bienále tak isto presvedčivé, ako bolo v roku 1997.

(Redakcia)

Do polovice 20. storočia sa zriedkakedy hodnotila úroveň ilustračnej tvorby ako špecifického výtvarného prejavu. Ilustráciu vykazovali na prah umenia, nepripustili ju ako rovnocennú medzi ostatné výtvarné prejavy. A tým súčasne podcenili jej veľkú úlohu pri formovaní estetického čítania potenciálnych vnímateľov. Túto medzeru zaplnilo Bienále ilustrácií Bratislava – BIB.

Toto podujatie má práve 50 rokov, a preto prekvapuje, že doposiaľ neboli jeho snahy, úspechy i neúspechy súhrnne zrekapitulované a zhodnotené. Od BIB-u stále chýba odstup, preto by som chcel poukázať len na niektoré momenty, ktoré sprevádzali vývoj tohto podujatia cez priezor jeho mediálneho ohlasu.

POČIATKY BIB-U

Bienále ilustrácií Bratislava sa rodilo v druhej polovici 60. rokov 20. storočia v perspektívnych podmienkach socializmu s ľudskou tvárou. Myšlienka medzinárodnej konfrontácie ilustračných originálov sa zrodila medzi slovenskými ilustrátormi. Po úspechu prvej celoštátnej výstavy *Ilustrácia pre deti Bratislava* v roku 1965, ktorú oboslo 36 českých a slovenských umelcov, o dva roky neskôr bol na svete prvý BIB '67. Podujatie prekvapilo účasťou 278 ilustrátorov z 25 krajín. Hlavnú cenu získal Japonec Yasuo Segawa.

Medzinárodný ohlas prvého podujatia spôsobil, že na BIB '69 sa prihlásilo už 293 výtvarníkov z 33 krajín. „Verím, že Bienále je ďalším významným pomocníkom IBBY v jej zápole o literatúru pre mládež, a to z najdôležitejšieho aspektu, z aspektu ilustrácie, pričom je zároveň manifestáciou veľkolepej medzinárodnej jednoty a spolupráce,“ povedala Z. Peršichová, vtedajšia prezidentka IBBY.

Vznikla tradícia a dnes je BIB značkou najväčšej a najprestížnejšej medzinárodnej nekomerčnej výstavy originálov ilustrácií kníh pre deti a mládež na svete.

VÝTVARNÉ AMBÍCIE ILUSTRÁCIE

Poslaním BIB-u bolo posilniť v ilustrácii pre deti výtvarné ambície. Porota musela zjednotiť dva základné smery požiadaviek na detskú ilustráciu a s nimi súvisiacich kritérií: požiadavky pedagogicko-výchovné a požiadavky výtvarno-estetické. Nakoniec porota rešpektovala poslanie BIB-u a ocenila zväčša tie ilustrácie, ktoré obohacujú výtvarné i funkčné možnosti disciplíny.

Oceňovať v ilustrácii jej výtvarné kvality, pôvodnosť, s prihliadnutím aj na iné funkcie knižnej ilustrácie pre deti, sa od-

vtedy stalo, zjednodušene vyjadrené, trvalou „pracovnou metódou“ porôt BIB-u a v podstate trvá dodnes.

POLARITA NÁZOROV NA BIB

Na úskalia vystavovať originálnu ilustráciu a „znevýhodniť knihu“, pomocou ktorej dieťa posolstvá dospelých predovšetkým vníma, upozornila E. Pinterová ešte v roku 1971 a neskôršie, ale oveľa kritickejšie R. Matuščík (1991). Ján Abelovský BIB-u vyčítal, že sa takmer výlučne orientuje na ilustráciu pre deti nižších vekových skupín na úkor iných žánrov, pretože táto oblasť vykazuje najvyššie umelecké hodnoty. Podľa neho kvantitatívny a kvalitatívny nárast ilustrácie by si vyžadoval zmeny v štatúte BIB-u, aby sa libretto výstavy mohlo lepšie prispôbiť aktuálnym potrebám vývoja ilustrácie v konkrétnom období.

Na prevahu kníh pre nižšie vekové kategórie na BIB-e v roku 1979 poukázala aj B. Stehlíková, ktorá zároveň poznamenala, že to, čo sa predtým pociťovalo ako isté ochudobnenie pohľadu na problematiku detskej knihy, prišlo tentoraz teoretikom vhod. Sympóziu BIB 1979 bolo venované práve problémom knihy pre najmenšie deti.

BIB A SITUÁCIA V ILUSTRácii

Prvýkrát dáva výstavu BIB-u do súvisu s teoretickými poznatkami zo sympózií H. Vaškovičová-Petrová (1986). Oceňuje BIB a jeho orientáciu na IBBY-UNESCO a najmä skutočnosť, že vytvorilo dovtedy neexistujúcu medzinárodnú konfrontačnú platformu na rozvoj a výmenu najlepších výsledkov v oblasti ilustračnej tvorby pre deti.

Autorka poukazuje na niektoré momenty novo sa polarizujúcej situácie v umeleckej ilustrácii pre deti, ktorú od-

ráža aj BIB. Okrem iného obracia pozornosť na polaritu danej vkusovej normy a jej budúcnosti. Aj keď sa dnes nemôžeme oprieť o sociologické výkumy, ktoré mali BIB sprevádzať, môžeme si dovoliť vyhlásiť, že „vkus poroty“ predbieha „vkusovú úroveň“ väčšiny bežných návštevníkov. Pokiaľ ide o vkus detí, sme dnes trochu múdrejší, lebo od roku 1993 poznáme výsledky detskej poroty BIB-u.

DETSKÁ POROTA MÁ SVOJ VKUS

Cenu detskej poroty BIB 2003 získal poľský výtvarník Marcin Kolpanowicz a jeho melancholický plačúci klaun. „Výsledky ukázali, že detskému divákovi imponuje na ilustráciách niečo celkom iné ako dospelému,“ konštatovala predsedníčka poroty. Potvrdzujú to podľa nej aj víťazi predošlých piatich ročníkov, z ktorých sa ani jeden nezhodoval s verdiktom odbornej poroty BIB-u.

V širších súvislostiach vidí hodnotenie produkcie na výstave BIB 2013 Iveta Drzewiecka. Dochádza k zaujímavému zisteniu, a preto je vhodné odcitovať dlhšiu pasáž z jej štúdie: „I keď nepodceňujeme schopnosti dieťaťa vnímať a chápať aj vážnejšie, dospeljšie témy, predsa len zostáva otvorenou otázka hranice „detskej“ a „dospeljej“ knihy. Akoby sa občas pozabudlo, že BIB je sviatkom detskej ilustrácie... I keď prvotná voľba národných reprezentantov je na zvážení jednotlivých krajín, akceptácia viacerých autorských kolekcí vyvoláva otázku, či sa bienále predsa len, možno nevedomky, neodkláňa od svojho štatútu medzinárodnej prehliadky ilustrácií detských kníh a pôvodnej myšlienky mapovať a verejnosti priblížiť užšiu, na dieťa orientovanú oblasť ilustrácie. Dokázala to napokon aj Cena detskej poroty, ktorá bola udelená juhokórejskému ilustrátorovi Gi-hun Lee za ilustrácie k vlastnej kni-

Plaketa BIB '75

(RÓBERT DÚBRAVEC / Bohatierske byliny)

he Plechový medveď... Táto voľba ukazuje, že u detí (aspoň tých slovenských) jasne vedie ohromenie silou imaginácie, jasnosť a zrozumiteľnosť sofistikovaného prevedenia.“

ČIERNOBIELA VERZUS FAREBNÁ ILUSTRÁCIA

Dôvody, ktoré vedú ilustrátorov k opusteniu farby, môžu byť rôzne. Jedným z nich je aj únik od „kultu farby, ba až preexponovanej farebnosti“ (Veselý, 1988, s. 5). Ak je takýto prejav výtvarne podnetný a na vysokej umeleckej úrovni, tak to má ilustrátor u poroty „vyhrané“, ako napríklad Markéta Prachatická (Zlaté jablko BIB '85). Za čiernobielu ilustráciu sa udeľovali aj pocty najvyššie. Nemožno nespomenúť Grand Prix 2013

udelené dvojici švajčiarskych ilustrátoriek Nina Wehrle a Evelyn Laube za netradičné obrazové podanie tradičného biblického motívu, kde zaujal aj prekvapujúci publikačný zámer (skladačka). „Otázkou však je, koľko z obsahovej hĺbky a morálneho posolstva,“ konštatovala vo svojom hodnotení I. Drzewiecka, „dokáže vnímať a vstrebať detský adresát.“

„VZBURA“ NA PÔDE BIB-U

Eva Šefčáková videla v roku 1972 poslanie BIB-u v posilnení výtvarných ambícií ilustrácií. V novej, zmenenej spoločensko-politickej situácii na Slovensku po roku 1989 generálny komisár BIB-u Igor Švec, ktorý vystriedal v tejto funkcii Dušana Rolla, chcel výtvarnú úroveň ilustrácií rovno garantovať prostredníctvom výstav BIB-u. Nespokojný s tým, že bratislavský organizátor BIB-u plní len pasívnu úlohu sprostredkovateľa diel vybraných na BIB zahraničnými partnermi (národné sekcie IBBY), zasahuje (zmenou Štatútu BIB, prostredníctvom predporoty) do výberu, aby zvýšil celkovú úroveň BIB-u. „A práve preferovanie výtvarnej kvality,“ konštatuje Ľ. Petránsky ml., „možno ohodnotiť ako pozitívny vklad komisárskeho prístupu k výberu prác na 15. ročník bienále“ (Petránsky ml., 1996, s. 4). Nakoniec sa ukázalo, že spolupráca s UNESCO a IBBY sú pre existenciu BIB-u nezastupiteľné. Zasahovanie do výberu ilustrátorov, ktorý pripravili organizátori v jednotlivých štátoch, narušilo vzájomné vzťahy bratislavského organizátora BIB-u a jeho zahraničných partnerov natoľko, že BIB bolo ohrozené.

Po BIB 1995 bol do funkcie generálneho komisára BIB-u ministrom kultúry SR opäť menovaný Dušan Roll, ktorý uplatnil „konceptu revitalizácie BIB-u“.

Plaketa BIB '79
(LUBA KONČEKOVÁ-VESELÁ /
Michael Ende: *Hodinový kvet*)

NEVYUŽITÉ PODNETY?

Je paradoxné, že „krízové obdobie BIB-u“ (1993 – 1995) prinieslo aj niektoré podnety, ktoré sa v ďalšom priebehu BIB-u nezhodnotili: katalóg BIB '95 a exkluzívna detská kniha *Päť zázračníkov* vydaná vo vydavateľstve BIB art s ilustráciami Róberta Bruna (obe publikácie boli zaradené medzi *Najkrajšie knihy Slovenska 1995*). Napokon je to zostavenie reprezentatívnej výstavy 50 autorov – akési *The Best of BIB '95*, ktorá putovala po rôznych krajinách sveta. „Je to po prvýkrát v histórii BIB-u,“ konštatoval Ľ. Petránsky ml., „keď s jeho selektívnym výberom sa budú môcť zoznámiť aj zahraniční diváci. Je zaujímavé, že nápad propagovať prezentovanú tvorbu BIB-u vo svete v rozšírenom zábere sa stretol s porozumením aj v časopise Bookbird.“

„REVITALIZOVANÝ BIB“ PO ROKU 1995

„Doteraz najvyšší počet zúčastnených krajín,“ píše L. Droppová v katalógu BIB '97, „zo všetkých kontinentov(46) by nás mohol oprávňovať k domnienke, že BIB nestratil svoje opodstatnenie, (...) má svoje stále detské i dospelé „obecenstvo“. Na Sympóziu BIB '97 však E. Šefčáková poukázala na to, že si nemôžeme byť tak celkom istí tým, že sme si prostredníctvom umelecky náročných ilustrácií a kníh zároveň aj vychovali národného detského a dospelého konzumenta. Odvolávajú sa na sympóziu BIB 1967, poukázala na to, že dieťa nie je a priori vybavené „bezpečným inštinktom pre krásu a harmóniu“.

BIB V NOVOM KURZE OD ROKU 2007

21. ročníkom BIB-u sa podujatie dostáva do najnovšej etapy svojho vývoja. Po Dušanovi Rollovi funkciu generálneho komisára preberá Zuzana Jarošová. Predkladá svoju víziu BIB-u do budúcnosti, ktorá má tri priority: rozšíriť medzinárodný rádius tohto podujatia, zvýšiť prestíž medzinárodnej poroty a vrátiť BIB deťom.

POZITÍVA BIB-u – INFORMÁCIA A KONFRONTÁCIA

„Medzi nesporné pozitíva BIB-u patrí možnosť informácie a konfrontácie. Na základe bohatého materiálu vytvára BIB príležitosť i vhodné podmienky na zoznámenie sa s najnovšími tendenciami vo výtvarných prejavoch, na uvedomenie si viacerých súvislostí, ktoré v individuálnom styku s tou-ktorou ilustratnou knihou unikajú pozornosti, ale aj na porovnávanie výsledkov, čo je závažným podnetom do ďalšej práce“ (Veselý, 1984, s. 1). Priestor BIB-u poskytoval

časopis Bookbird, najobsiahlejšie rozbo-ry výstav BIB-u prinášal Výtvarný život, po roku 1993 iniciatívu preberá revue Bi-biana. Reflexie o BIB-e nájdeme vo Výtvarnej kulture, Zlato máji, Literárnom týždenníku, v rôznych kultúrnych časopisoch a v dennej tlači. Táto problematika by si vyžadovala osobitnú štúdiu zameranú na reflexiu BIB-u v odbornej a dennej tlači.

OD DIALÓGU S BIB-om – PO BIB V DIALÓGU

Prirodzenou súčasťou reflexií o BIB-e boli kritické pripomienky odrážajúce niektoré aspekty prezentácií BIB-u. Podľa M. Veselého (1988) „celkovej úrovni bratislavskej a súčasnej svetovej prehliadky ilustrácií by len prospelo, keby zahraniční partneri venovali zastúpeniu svojich ilustrátorov pozornosť primeranejšiu významu celej akcie“. Pre F. Krišku (2007) práve nekvalitné diela na BIB-e „môžu zásadne pomýliť neškoleného dôverčivého diváka svojím na prvý pohľad prístupným jazykom, ktorý nevyžaduje od neho nijakú tvorivú spoluúčasť, nijaké burcovanie obrazotvornosti, nijakú úvahu.“ Bratislavský organizátor BIB-u môže zvýšiť kvalitu podujatia usmernením zahraničných partnerov namiesto priameho zasahovania do ich výberu (BIB – špička ľadovca, 1990).

Opätovne sa poukázalo na nedostatčnú komunikáciu medzi divákom a vystavenými dielami, spôsobenú tým, že popisky k dielam sú v origináli, „takže, návštevník, ktorý neovláda napríklad estónčinu, japončinu či iráncinu atď., nemá šancu dozvedieť sa ani približne, k čomu vystavené ilustrácie boli vytvorené“. (Kriška, 2007).

Aj výstavy, aj katalóg by však mali obsahovať to, čoho sa dovoľavala jedna česká učiteľka ešte v „ďalekej“ minulosti (1971): „Ráda bych vyslovila jedno přání:

kéž by ke každé skupině ilustrací mohl být pripojen zcela jednoduchý výklad o námětu knihy.“

Nebolo by vhodné po skončení aktuálneho BIB-u vydať niečo ako „Správu o BIB-e“? Z „dialógu o BIB-e“ by sa tak stával „BIB v dialógu“. Z úvodov v katalógoch BIB (2009 – 2013) a z niektorých článkov v tlači zaznieva skôr „monológ BIB-u“.

STÁLE NA ZAČIATKU, ALE MÚDREJŠÍ

„Špecifickosť umeleckej tvorby pre deti je podmienená detstvom, ktoré nám osvetľuje poznanie zákonitostí objavených vývinovou psychológiou, pedagogickou psychológiou i psychológiou umenia.“ (Holešovský, 1972). Vieťme dnes o dieťati viac, ako keď sa BIB začínal? Ako sa menil BIB, tak sa menilo aj dieťa.

Dávame mu to, čo potrebuje, keď vyhlásime, že 11 cien bienále sa rozletia do sveta ako značka najvyššej umeleckej kvality, originality, objavnosti? Neženieťme sa tak trochu za výtvarnými senzáciami samotnej ilustrácie? Nevytvárame si aj prostredníctvom veľkolepého celosvetového podujatia svoj vlastný dospelý svet hodnôt určených deťom, za ktorým bude dieťa (aj s rodičom) len dobiehať?

ZÁVER PLNÝ OTÁZOK

Cieľom tohto príspevku, ktorý je skrátenou a modifikovanou verziou toho, ktorý som predniesol na Medzinárodnom sympóziu BIB 2015, je snaha vidieť v BIB-e otvorený dialóg so spoločnosťou.

Načo viesť s BIB-om spory? Problém je v tom, že BIB vcelku jednostranným spôsobom zdôrazňuje len úspechy podujatia na poli podpory rozvoja detskej knihy vo svete v súlade s cieľmi, ktoré si

kladie IBBY a UNESCO. Do úzadia sa dostáva to, čo bolo spočiatku „korením“ BIB-u – prirodzená potreba ilustrátorov konfrontovať sa na medzinárodnej úrovni, vymieňať si názory a takto viesť dialóg so spoločnosťou na tému, čo súčasnému dieťatu prostredníctvom knihy prospieva v jeho citovom a kultúrnom rozvoji.

V rukách bratislavského organizátora BIB-u podujatie „dostáva pridanú hodnotu“ vo forme jediného iniciátora a podnecovateľa všetkých podstatných vývojových zmien v ilustrácii detskej knihy vo svete.

Celkom sa zabúda na limity BIB-u, ktoré mu neumožňujú zachytiť to, čo je „nevystaviteľné“, napr. koceptuálna kniha typu *Noha k nohe* spisovateľa V. Klimáčka a autora výtvarnej koncepcie D. Tótha. BIB sa bránil komiksu a dnes medzi najaktuálnejšie podnety patria knihy, ktoré komiks modifikovali do „graphic novels“, o ktorých sa diskutuje aj na stránkach Bookbirdu.

BIB si stráži „svoje tajomstvá“ a jednostranne a diskutabilne pôsobí na verejnosť všelijakými vyhláseniami v katalógoch BIB-u a na tlačovkách, ktoré pripisujú podujatiu to, čím nie je a ani sa o to pôvodne neusiloval.

BIB je najskôr „správou o stave ilustrácie detskej knihy vo svete“, ktorú treba „dešifrovať“. Správou natoľko úplnou a vyčerpávajúcou, akou ju robia zahraniční partneri. O ich zámeroch sme sa však v katalógoch BIB-u doposiaľ nič nedozvedeli.

Kedže presadzujem názor „BIB v diskusii“, nech prehovorí viacerí. Ešte na margo BIB '97 som napísal: „Dobre, že BIB je. Aby však naozaj nezaspal na vavrínoch, treba ho robiť ešte profesionálnejšie a s potrebnou finančnou podporou. Aby sme sa nevracali späť, keď sme už niečo dosiahli.“

z rozhovoru

s generálnym komisárom BIB-u Dušanom Rollom

Moja láska **BIB**

■ Boli ste architektom Bienále ilustrácií Bratislava, ktoré urobilo pre kultúrny imidž Slovenska nepochybne viac než všetci kultúrni ataše bývalého Československa dohromady. Prostredníctvom BIB-u sme totiž nespoznávali iba my svet, jeho ilustračné umenie, ale svet poznal našu výtvarnú kultúru a žasol nad úrovňou našej ilustračnej školy 60. rokov. Po prekonaní detských chorôb stal sa BIB doslova inštitútom s mnohostrannými aj spoločenskými aktivitami. Súčasne ste aj vy osobne postupovali v hierarchii IBBY, medzinárodného združenia pre detskú knihu, cez predsedu Andersenovej ceny až po prezidenta tejto prestížnej nevládnej medzinárodnej organizácie. To všetko spôsobovalo, že slovenská kultúra pre deti, predovšetkým literárno-výtvarná, nebola v odbornom svete neznáma. Viem napríklad, že ste lobovali v záujme slovenských autorov pre

deti, dostávali ich na rôzne medzinárodné podujatia, ale predovšetkým ste o ich tvorbe informovali zahraničných vydavateľov. Napriek tomu nastal čas, keď ste BIB opustili. Čo vás k tomu priviedlo a aké to malo následky.

Najprv uvediem veci na pravú mieru. V súvislosti s mojím „opustením BIB-u“, ako ste to nazvali, musím najprv vyvrátiť chýry, že som bol z pozície generálneho komisára BIB-u odvolaný novým riaditeľom BIBIANY Igorom Švecom. Nie je to tak. Po tom, čo nové vedenie BIBIANY začalo BIB „reštrukturalizovať“ v rozpore s jeho stanovami a zmluvnými záväzkami k IBBY, som na protest spolu s Albínom Brunovským, jedným zo zakladateľov BIB-u, na svoj post sám rezignoval. Konkrétne som listom požiadal ministra kultúry o odvolanie zo svojho postu.

Minister mojej žiadosti vyhovel, no vzápätí mi písomne oznámil, že ma potvrdzuje vo funkcii predsedu Medzinárodného komitétu BIB-u. Aby som svoj „príbeh“ dokončil, ešte pripomeniem, že po niekoľkých rokoch som zo zdravotných dôvodov požiadal ministra kultúry o uvoľnenie aj z tejto funkcie a na svoje miesto som navrhol terajšiu generálnu komisárku

BIB-u Zuzanu Jarošovou. I tentoraz mi minister vyhovel, no súčasne ma vymenoval za čestného predsedu Medzinárodného komitétu BIB-u, ktorým som doteraz.

A teraz trochu o probléme, na ktorý ste sa pýtali, podrobnejšie. Najskôr však musím pripomenúť, že dovtedy, kým som na post generálneho komisára BIB-u rezignoval, sa v Bratislave podarilo vybudovať pre BIB sekretariát, medzinárodný kabinet i galériu BIBIANU, medzinárodný dom umenia pre deti. Tento dom som roku 1987 otváral v nádeji, že sa stane teoretickým medzinárodným centrom ilustrácie detských kníh. Okrem toho som mal vybudovať archív BIB-u i zbierku materiálov o jednotlivých ilustrátoroch z celého sveta. Tento medzinárodný kabinet mal slúžiť aj ako informačné centrum UNESCO pre oblasť ilustračnej tvorby detských kníh. Mal byť vlastne doplňujúcou zložkou Internationale Jugendbibliothek v Mníchove, ktorá sa zaoberá detskou knihou, najmä jej literárnou časťou.

Žiaľ, bývalé vedenie BIBIANY neakceptovalo tieto zámery a nezačalo s budovaním spomínaných aktivít. Aj zbierka ilustrácií, ktorá patrí do galérie BIB-u, ostala v depozitári SNG. Najmä 14. a 15. ročník BIB-u v rokoch 1993 a 1995 sa pripravoval podľa zmeneného štatútu, ktorý nebol konzultovaný so zahraničnými organizátormi, najmä s IBBY, čím sa mnohí zahraniční ilustrátori a nakoniec i IBBY od BIB-u dištancovali. Táto situácia dospela tak ďaleko, že exekutíva IBBY na svojom jarnom zasadnutí v roku 1996 mala rozhodnúť o prerušení spolupráce so sekretariátom BIB-u pri zabezpečovaní účasti ilustrátorov jednotlivých krajín národnými sekciami IBBY. Na túto skutočnosť ma upozornili zahraniční

organizátori z Japonska, Švajčiarska, Holandska, Nemecka, Rakúska i samotní členovia exekutívy IBBY. Neostávalo mi nič iné, lebo BIB je mojou srdečnou záležitosťou, len aby som na všetky tieto problémy upozornil ministra kultúry. Ten rozhodol o zmene vo vedení BIBIANY. Od novembra 1995 ma vymenoval do funkcie generálneho komisára a predsedu Medzinárodného komitétu BIB-u. To bol teda môj návrat a nebyť pomoci mnohých priateľov a priaznivcov BIB-u v zahraničí aj v IBBY, bol by 15. ročník možno poslednou reprezentačnou prehliadkou ilustrátorov z celého sveta. Nebudem sa rozširovať o všetkých problémoch, ktoré bolo treba riešiť pri príprave 16. ročníka. Spomeniem len niektoré. Museli sme pripraviť nový štatút i organizačný poriadok, skonzultovať ho nielen s príslušnými orgánmi u nás, ale najmä v UNESCO a IBBY, zabezpečiť dodatočné vydanie zborníkov z medzinárodných sympózií BIB-u v rokoch 1989, 1991 a 1995.

V roku 1993 sa – neviem z akých dôvodov – sympóziu nekonalo. Musel som znovu ubezpečiť zahraničných organizátorov, že podľa nového štatútu nebude nikto v Bratislave zasahovať do ich reprezentačných výberov, že majú právo navrhovať členov poroty, tá si bude voliť svojho predsedu a medzinárodné sympóziá budú pripravené v spolupráci so zahraničnými expertmi. Problémov bolo samozrejme omnoho viac, ale tie sú už za nami, a tak 16. ročník BIB-u je znova v pohode, aj keď nie bez problémov, najmä nie ekonomických. To, čo ma najviac mrzí, je skutočnosť, že v BIBIANE sa nezachovali archívy, dokonca aj môj veľmi rozsiahly archív a veľmi početná zbierka kníh a ďalších materiálov, ktoré som dostal zo zahraničia,

boli vtedajším vedením BIB-u z BIBIANY vyradené. Ponúkol som ich Matoci slovenskej, ktorá všetky moje materiály prevzala. Ak niekto dnes alebo v budúcnosti bude chcieť niečo študovať o BIB-e, nestačí mu, žiaľ, navštíviť BIBIANU, bude musieť cestovať aj do Martina.

■ Do BIB-u ste sa vrátili preto, že ste chceli obnoviť jeho profesionálnu a spoločenskú výnimočnosť. Akými prostriedkami a aktivitami to chcete dosiahnuť?

Predchádzajúce dva ročníky Bienále odstránili detské aktivity, preto prvá vec, ktorú sme museli obnoviť, bolo opätovné vytvorenie podmienok pre rôzne akcie: stretnutia so spisovateľmi, ilustrátormi, videoprogramy, bábkové hry a podobne. Vrátili sme slávnostné otvorenie BIB-u do opery SND, aby sme zabezpečili jeho spoločenskú úroveň. Podstatne sme rozšírili výstavnú činnosť v zahraničí. Ved' v poslednom období len napr. v Paríži bolo päť výstav. Z toho dve priamo v reprezentačných priestoroch UNESCO. Ďalšie boli v Mexico City, Varšave, Bologni, v Japonsku atď. Znova sme zabezpečili vydanie filmu z BIB '97, ako to bolo až do roku 1989. Žiaľ, z tých posledných nemáme žiadne filmové spracovanie. Za najdôležitejšie však pokladám budovanie Medzinárodného kabinetu BIB-u v BIBIANE, sústreďenie všetkých zbierok v galérii BIB-u v BIBIANE a postupné dopĺňanie archívnych materiálov o BIB-e.

(O. Sliacky,
Bibiana, V, 1997, č. 1).

Slovenskí laureáti BIB 1967 – 2013

1967

Zlaté jablko BIB '67

VIERA BOMBOVÁ

Obrova stupaj

Plaketa BIB '67

ALBÍN BRUNOVSKÝ

Malá morská panna

1969

Zlaté jablko BIB '69

VIERA BOMBOVÁ

Janko Gondášik a zlatá pani

Plaketa BIB '69

ONDREJ ZIMKA

Lubomír Feldek: Zelené jelene

1971

Plaketa BIB '71

ONDREJ ZIMKA

Lubomír Feldek: Rozprávky na niti

1973

Zlaté jablko BIB '73

DUŠAN KÁLLAY

J. Horák: Leteli sokoli nad Javorinou

Plaketa BIB '73

MIROSLAV CIPÁR

Mária Ďuríčková: Biela kňažná

1975

Zlaté jablko BIB '75

DUŠAN KÁLLAY

Rytier Rolland

Plaketa BIB '75

RÓBERT DÚBRAVEC

Bohatierske byliny

1977

Zlaté jablko BIB '77

ALBÍN BRUNOVSKÝ

Koza rohatá a jež

Plaketa BIB '77

MIROSLAV CIPÁR

M. Ďuríčková: Dunajská kráľovná

1979

Plaketa BIB '79

IUBA KONČEKOVÁ – VESELÁ

Michael Ende: Hodinový kvet

1981

Zlaté jablko BIB '81

ALBÍN BRUNOVSKÝ

Pávi kráľ

1983

Grand Prix BIB '83

DUŠAN KÁLLAY

Lewis Carroll: Alic a v krajine zázrakov

1985

Čestné uznanie BIB '85

FRANTIŠEK BLAŠKO

Ivan Kalaš: Kamaráti pašinkovia

1987

Zlaté jablko BIB '87

ROBERT BRUN

Guram Petriašvili: Kominár v bielom klobúku

1989

Zlaté jablko BIB '89

VIERA GERGELOVÁ

Fínske rozprávky: Čertov mlynček

Plaketa BIB '89

KATARÍNA ŠUTEKOVÁ – ŠEVELOVÁ

Riekanky

1991

Plaketa BIB '91

JANA KISELOVÁ – SITEKOVÁ

A. Lindgrenová: Zbojníkova dcéra Ronja

1993

Plaketa BIB '93

DUŠAN KÁLLAY

Ein stricht zieht durch die Welt

1995

Zlaté jablko BIB '95

JANA KISELOVÁ – SITEKOVÁ

Ondrej Sliacky: Adam a Eva

1999

Zlaté jablko BIB '99

PETER UCHNÁR

Gulliverove cesty I.

2001

Zlaté jablko BIB '01

JANA KISELOVÁ-SITEKOVÁ

H. Ch. Andersen: Palculienka

2005

Zlaté jablko BIB '05

IUBOSLAV PALO

Haló, haló, pani Mačka!

2009

Zlaté jablko BIB '09

MARTINA MATLOVIČOVÁ – KRÁLOVÁ

William Saroyan: Tracyho tiger

Plaketa BIB '09

JANA KISELOVÁ – SITEKOVÁ

Milan Rúfus: Anjeličku, môj strážničku

2011

Zlaté jablko BIB '11

TOMÁŠ KLEPOCH

Rudo Sloboda: Ako som sa stal mudrcom

2013

Plaketa BIB '13

DANIELA OLEJNÍKOVÁ

Richard Brautigan: V melónovom cukre

VÝSTAVY V DOME UMENIA

NÁM. SNP 12

BIENÁLE ILUSTRÁCIÍ BRATISLAVA 2015

Na svetoznámom podujatí BIB 2015 sa tento rok zúčastní 50 krajín.

Spríevodné výstavy BIB-u:-

Grand Prix BIB 2013 – Evelyne Laube a Nina Wehrle (Švajčiarsko)

Cena H. CH. Andersena 2014 za literatúru – Nahoko Uehashi, (Japonsko)

Cena H. CH. Andersena 2014 za ilustrácie – Roger Mello (Brazília)

Plaketa BIB 2013 – Daniela Olejníková (Slovensko)

Pamätná cena Astrid Lindgrenovej – PRAESA (Južná Afrika)

Misia BIB-u za polstoročie

Termín: 4. 9. – 25. 10. 2015

VÝSTAVY V BIBIANE

KLOBÚK DOLU, PÁN BRUNOVSKÝ

Výstava približuje deťom život a dielo jedného z najvýznamnejších slovenských grafikov a maliarov, zakladajúceho člena BIB-u, ktorý by tohto roku oslávil 80. narodeniny.

Námet a scenár, výtvarno-priestorové riešenie Ondrej Slivka, dramaturgia Valéria Marákyová.

Termín: 4. 9. 2015 – 10. 1. 2016

MIROSLAV CIPÁR: MOJA KRAJINA JE MOJA FANTÁZIA

Výstava venovaná 80. narodeninám spoluzakladateľa BIB-u Miroslava Cipára. Je inšpirovaná majstrovými ilustráciami. Vznikol tak kolotoč, hojdačka, hojdací koník alebo štadión v rybej konzerve ako bábkové divadlo. Celé je to fantazijný svet uja Mira, do ktorého pozývame všetky deti s fantáziou.

Scenár a dramaturgia Katarína Kosánová, výtvarno-priestorové riešenie Zuzana Hlavinová, Nataša Štefunková.

Termín: 4. 9. 2015 – 10. 1. 2016

PETER UCHNÁR - SÁM PROTI LILIPUTU

Výstava inšpirovaná ilustráciami ku knihe Jonathana Swifta Gulliverove cesty, za ktoré Peter Uchnár získal Zlaté jablko BIB '99. Návštevníkov zavedie do krajiny trpaslíkov Liliput a do krajiny obrov Brobdingnag.

Scenár a dramaturgia Viera Anoškinová, výtvarné riešenie Peter Uchnár.

Termín: 23. 7. – 18. 10. 2015

BIB-UNESCO WORKSHOP A. BRUNOVSKÉHO 2013

Originály ilustrácií, ktoré vytvorili účastníci workshopu pred dvoma rokmi pod vedením ilustrátora Juraja Martišku (Argentína, Brazília, Bulharsko, Čína, Irán, Chorvátsko, Kolumbia, Lotyšsko).

Termín: 20. 8. – 20. 9. 2015

AUS DEM INHALT ODER BIB, ICH LIEBE DICH!

Vor 50 Jahren entstand in Bratislava, der heutigen Hauptstadt der Slowakischen Republik, die Biennale der Illustrationen Bratislava (BIB). Diese internationale Wettbewerbsausstellung von Illustrationen für Kinderbücher haben der Manager des Verlags Mladé letá Dr. Dušan Roll, die begabten jungen Maler A. Brunovský und M. Cipár sowie weitere Mitarbeiter dieses berühmtesten slowakischen Verlags für Kinder- und Jugendliteratur begründet. Die erste Biennale wurde im Jahr 1967 in Zusammenarbeit mit der UNESCO und dem IBBY organisiert. Sie fand großes Interesse nicht nur bei den heimischen und internationalen Künstlern, sondern auch bei der breiten Öffentlichkeit. Bis heute haben an dieser internationalen Ausstellung 6 500 Illustratoren von 103 Ländern aus allen Kontinenten teilgenommen. Mit der Zahl von 70 000 Originalwerken ist es eine phänomenale internationale Kulturveranstaltung. Zu Hause war es, wie Zuzana Jarošová, Generalkommissarin und Vorsitzende des Internationalen Komitees der Biennale, in ihrem einleitenden Beitrag schreibt, eine gesamt-nationale Kunstwanderung. Die Ausstellungen der BIB haben nicht nur viele Schulen, Kinder, Eltern, Maler, Bildhauer, Illustratoren, Designer, Schriftsteller und Filmemacher besucht, sondern alle, die daran interessiert waren, was hinter dem Eisernen Vorhang geschieht. In diesem Sinne hat die BIB die fiktive Mauer zwischen Ost und West lange vor dem Fall der echten Mauer, der Berliner Mauer, zerstört. Zur BIB sind – so D. Roll, Ehrenvorsitzender des Internationalen Komitees und langjähriger Generalkommissar der Biennale, – auch in der Zeit der geteilten Welt viele Experten und Kinderbuchautoren aus der ganzen Welt frei gekommen. Auf internationalen Symposien haben sie ihre Ansichten über Kinderbuchillustrationen vorgestellt und neue Kontakte geknüpft, wie dies sonst in der geteilten Welt nicht möglich war. In diesem Sinne wurden die Aktivitäten der Biennale auch von der UNESCO sowie von bedeutenden Persönlichkeiten aus dem sozialistischen Block und aus der freien Welt bewertet und unterstützt. Der goldene Apfel als zweitwichtigster Preis der Biennale hat auch aus diesem Grund, wie der bedeutende Teilnehmer, der tschechisch-amerikanische Künstler P. Sis in seinen Erinnerungen sagt, noch eine zweite symbolische Bedeutung gewonnen: Er ist wunderschön und strahlt wie eine kleine Erdkugel. Er verbindet

Kulturen und Persönlichkeiten einer Welt, die bemüht ist, den Kindern nur das Beste zu geben. Möge er auch weiterhin so strahlen wie ein kleiner Planet im Weltall. In einer anderen Bedeutung, als ein Synonym, wird BIB von Prof. D. Kállay, dem einzigen slowakischen Preisträger des Grand Prix, der höchsten Auszeichnung der Biennale, und gleichzeitig dem einzigen slowakischen Hans Christian Andersen-Preisträger, verstanden. In seinen Erinnerungen schreibt er: „Auf meinen Reisen begegnete ich oft der Tatsache, dass die Menschen, mit denen ich sprach, nicht wussten, wo die Slowakei liegt. Sie wussten aber, dass die Slowakei ein Land ist, das mit schönen Kinderbüchern verbunden ist. Es hat mich immer gefreut, dass schöne Kinderbücher und BIB zum Synonym der Slowakei geworden sind.“ Ähnlich wie Prof. Kállay erinnert sich auch der exzellente bildende Künstler und Mitbegründer der BIB M. Cipár an die BIB: „In Bratislava trafen sich Persönlichkeiten aus der ganzen Welt und wir waren die Gastgeber. Wir haben nicht nur Preise, sondern vor allem neue Freunde und künstlerische Impulse gewonnen. Die Welt hat gelernt, wie man Bratislava – Slovensko (Slowakei) artikuliert. Als slowakische Journalisten die japanische Kaiserin Michiko in Brüssel fragten, was ihr das Wort Bratislava sagt, antwortete sie: Biennale Illustrationen.“ Mit einem Wort, Biennale von Bratislava ist in ihrer fünfzigjährigen Geschichte zu einem wichtigen Begriff zu Hause und in der ganzen Welt geworden. Es ist eine Marke, eine Rarität, die großen Respekt genießt, betont Ľ. Palo, der begabte slowakische bildende Künstler der mittleren Generation. Wo sonst kann man nebeneinander so schöne „farbige Mikrokosmen“ sehen wie hier. Und man kann diese Welten, eingepackt in Bücher, sogar nach Hause mitnehmen. Um nicht nur slowakische Künstler anzuführen, zitieren wir zum Schluss die Worte aus den Erinnerungen des deutschen Publizisten und Kunsthistorikers Horst Künnemann, der unter anderem auch dadurch bekannt ist, dass er in seinem Bemühen, die Eröffnung der ersten Biennale der Illustrationen Bratislava nicht zu versäumen, in der Lokomotive eines Güterzugs aus Wien nach Bratislava gekommen ist: „Jede BIB hat neue Länder entdeckt ..., ich hoffe, dass es auch in der Zukunft so bleibt. BIB, ich liebe dich! Horst Künnemann aus Hamburg denkt an dich tags und nachts.“

SUMMARY or BIB, I LOVE YOU!

Fifty years ago in Bratislava, the present capital of the Slovak Republic, the Biennial of Illustrations Bratislava was founded. The world review of children's book illustrations was founded by the manager of Mladé letá, publishers of books for children and youth, Dušan Roll, younger talented artists like Albin Brunovský and Miroslav Cipár and several employees of this leading Slovak publishing house. In cooperation with UNESCO and IBBY, the first Biennial edition was held in 1967 and received much interest from local and international artists and the professional public. BIB has been attended by 6,500 illustrators from 103 countries from all continents. The number of 70,000 original illustrations makes it a phenomenal world cultural event. In Slovakia, as written by Zuzana Jarošová, Commissioner General and chair of the International Committee in her introductory words, the Biennial was a national pilgrimage to art. BIB exhibitions were visited by schools, children, parents, and grandparents as well as art academy students, painters, sculptors, illustrators, designers, writers, filmmakers, and others who wanted to know what was happening beyond the Iron Curtain. The Bratislava Biennial in that way had pulled down the fictitious wall between the West and the East long before the actual Berlin wall fell. Dušan Roll, Honorary President of the International Committee and BIB Commissioner General for many years said that at that time of a bipolar world, professionals and children's book makers from all world were free to come to BIB, including its international symposiums to present their opinions about children's book illustrations and to establish contacts otherwise not permitted in the split cultural world. The Biennial's activities were praised and supported by UNESCO and leading figures from the socialist bloc and the democratic world. That is why distinguished Czech-American BIB participant, artist Petr Šis, stated in his BIB memories that the Golden Apple, the second most important BIB award,

had acquired a new, symbolic meaning: it is beautiful and shines like a little globe. It interconnects world cultures and people that seek to give children the most beautiful things. May it shine on, just like a planet in the universe. A slightly different meaning, as a synonym, was attributed to the top award, Grand Prix BIB, by Professor Dušan Kállay, the only Slovak artist who won this award and also the H.Ch. Andersen Award: "When I travelled, I frequently noticed that people did not know where Slovakia was. What they did know was that Slovakia is a country matched with beautiful children's books. That pleased me immensely because a beautiful children's book and the Biennial have become a synonym for Slovakia in the world." Similar to Professor Kállay, an excellent artist and BIB founder, Miroslav Cipár said: "In Bratislava the world was meeting and we were the hosts. We were winning not only the awards but especially new friends and artistic inspiration. The world was learning to say Bratislava – Slovakia. In Brussels, Slovak journalists asked the Japanese Empress Michiko what the name Bratislava meant to her and she replied – Biennial of Illustrations."

The Bratislava Biennial has become a local and international phenomenon during its fifty years' existence. BIB is a brand and something unique, emphasized Ľuboslav Paľo, a talented Slovak artist of the middle generation who still highly respects BIB. Where else can one see such beautiful "colorful micro cosmoses" next each other than here? And on top of that, one can carry the world back home, wrapped in books. In conclusion, let us also quote a non-Slovak artist, art historian and reviewer, Horst Künemann. He was also famous for his ride in a cargo train engine from Vienna to Bratislava just to not miss the first Biennial's opening ceremony. "Every BIB", he recalled, "discovered new countries. I believe discovering them will go on in the future. BIB, I love you! Horst Künemann of Hamburg thinks of you day and night."

